

AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNAN TILA JA KEHITTÄMISTARPEET

Aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämistyöryhmän raportti 2018

Arja-Sisko Holappa
Sonja Hyvönen
Niina Junttila
Nikke Keskinen
Pia Kola-Torvinen
Leena Palve-Kaunisto

© Opetushallitus

Raportit ja selvitykset 2018:12

ISBN 978-952-13-6509-6 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8926 (pdf)

Taitto: Grano Oy

www.oph.fi

SISÄLTÖ

1. TYÖRYHMÄN TOIMEKSIANTO	5
Työryhmän työskentely ja koottu aineisto	5
2. AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNAN LÄHTÖKOHDAT	7
Toiminnan järjestämistä ohjaavat säädökset	7
Toiminnan järjestäminen kunnissa	8
Toiminnan toteutuminen vuosien 2009–2014 seurantatiedon perusteella	8
Tilastotietoa tiivistetysti	9
3. TYÖRYHMÄN KYSELYAINEISTO JA SEN KESKEISET TULOKSET	11
Kysely 1. Lasten ja vanhempien ajatuksia, kokemuksia ja kehittämisehdotuksia	11
Vanhempien arvio toiminnan laadusta ja resurssoinnista	14
Vanhempien toiveet ja ehdotukset aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämiseksi	15
Kysely 2. Ohjaajien ja heidän esimiestensä kokemuksia ja kehittämisehdotuksia	17
Kunnan kokoon liittyviä eroja ohjaajien ja esimiesten arvioinneissa	19
Ohjaajien ja heidän esimiestensä toiveet ja ehdotukset aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämiseksi	20
Kysely 3. Hallintohenkilöstön kokemuksia ja kehittämisehdotuksia aamu- ja iltapäivätoiminnasta	22
Aamu- ja iltapäivätoiminnan laatu hallintohenkilöstön arvioimana	22
Hallintohenkilöstön toiveet ja ehdotukset aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämiseksi	25
Yhteenveto työryhmän kyselyjen tuloksista	25
4. TYÖRYHMÄN OPINTOVIKAILUJEN ANTIA	27
Fritidshem – aamu- ja iltapäivätoiminta Ruotsissa	27
Työryhmän jäsenten kokemuksia kotimaisista vierailuista	28
5. TYÖRYHMÄN JOHTOPÄÄTÖKSET JA EHDOTUKSET	30
LIITTEET	33

1. TYÖRYHMÄN TOIMEKSIANTO

Opetushallitus asetti 15.6.2017 koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämistyöryhmän, jonka tehtävänä oli kartoittaa aamu- ja iltapäivätoiminnan tilaa sekä sen kehittämistarpeita ja hyviä käytäntöjä, arvioida kansallisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden ajantasaisuutta sekä laatia ehdotus toiminnan kehittämiseksi.

Työryhmän jäseniksi kutsuttiin opetusneuvos Arja-Sisko Holappa (pj.), specialsakkunnig Sonja Hyvönen, apulaisprofessori Niina Juntila (Turun yliopisto), kasvatus- ja opetuspäällikkö Nikke Keskinen (Hämeenlinnan kaupunki), opetusneuvos Pia Kola-Torvinen (siht.) sekä iltapäivätoiminnan palveluvastaava Leena Palve-Kaunisto (Helsingin kaupunki). Raportin kirjoittamisessa sekä kyselyn tulosten analysoinnissa on ollut mukana korkeakouluharjoittelija Marita Mustajärvi.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta on perusopetuslain mukaista toimintaa, jota kunta voi tarjota ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä kaikille erityisen tuen piirissä oleville perusopetuksen oppilaille. Kunnat saavat kustannuksiin valtionosuutta ja lisäksi ne voivat periä oppilaiden huoltajilta perusopetuslain mukaisesti osallistumismaksuja.

Opetushallitus on vuonna 2011 julkaissut Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet. Perusteissa määrätään toiminnan järjestämisestä sekä paikallisen toimintasuunnitelman laatimisesta. Perustemääräyksen lisäksi Opetushallitus on tukenut koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämistä organisoimansa kansallisen kehittämisen verkoston kautta sekä tuottamalla erilaisia toimintaa tukevia materiaaleja.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta on vakiintunutta toimintaa, jota tällä hetkellä tarjotaan iltapäivätoiminnan osalta lähes kaikissa kunnissa. Toiminnan tavoitteena on tarjota lapsille mahdollisuus turvalliseen, lasten kasvua ja kehitystä tukevaan vapaa-ajan toimintaan. Tavoitteena on myös tukea lasten koulukäyntiä ja oppimista sekä perheiden kasvatus-tehtävää.

Opetushallitus on seurannut aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämistä aktiivisesti 2000- ja 2010-luvuilla. Useiden kyselyjen avulla on tuotettu tietoa kansallisen ja paikallisen kehittämisen tueksi. Koska aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuu suuri joukko pieniä lapsia, on tärkeää arvioida toiminnan laatua ja kehittämistarpeita säännöllisesti. Tämän kartoituksen tavoitteena on tarkastella toiminnan kokonaiskuvaa sekä tunnistaa keskeisiä kehittämistarpeita toiminnan laadun varmistamiseksi. Toimintaa määrittävä perusteasiakirja on vuodelta 2011, sitä ole päivitetty perusopetuksen opetussuunnitelmauudistuksen jälkeen. Tämän vuoksi työryhmän tehtävänä on myös arvioida mahdollisia perusteasiakirjan muutostarpeita.

Työryhmän työskentely ja koottu aineisto

Työryhmä laati toimintansa tueksi toimintasuunnitelman. Työryhmä hankki tämän selvityksen pohjana olevaa tilannetietoa vierailujen sekä kyselyjen avulla. Työryhmä on myös hyödyntänyt saatavilla olevaa tilastotietoa, tutkimustietoa sekä aiempia aiheeseen liittyviä kyselyjä.

Työryhmä on hyödyntänyt työssään:

- kansallista tilastotietoa
- Opetushallituksen 2000-luvulla tuottamia tilannekatsauksia
- aiheeseen liittyvää selvitys- ja tutkimustietoa.

Lisäksi työryhmä

- toteutti laajan kyselyn, joka suunnattiin lapsille ja heidän vanhemmilleen, aamu- ja ilta-päivätoiminnan paikallisille suunnittelijoille ja ohjaajille sekä toiminnan johtamisesta vastaaville henkilöille
- kokosi empiiristä tietoa aamu- ja ilta-päivätoiminnan toteuttamisesta vieraillemalla kotimaassa muutamissa kunnissa
- teki tutustumiskäynnin Ruotsiin, jossa tutustumiskohteina olivat alan ammattilaisten koulutus, toiminnan toteuttaminen ja kansallinen ohjaus.

Työryhmä on ottanut työskentelyssään huomioon lasten harrastustoiminnan, kuten koulujen kerhotoiminnan tarjonnan sekä koulupäivän rakenteisiin liittyvät kokeilut. Työryhmä on myös tutustunut ajankohtaisiin, lasten vapaa-ajan ja harrastustoiminnan toiminnan kehittämiseen liittyviin Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeisiin kuten Liikkuva koulu -hankkeeseen sekä lasten kulttuurin kärkihankkeeseen.

2. AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNAN LÄHTÖKOHDAT

Toiminnan järjestämistä ohjaavat säädökset

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta on tarkoitettu 1. ja 2. vuosiluokkien oppilaille sekä muiden vuosiluokkien erityisopetukseen otetuille tai siirretyille oppilaille. Toiminta tukee koulun perustehtävää. Perusopetuslain (628/1998 2§) mukaan opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Opetuksen tulee edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana. Aamu- ja iltapäivätoiminta toteutetaan perusopetuksen arvojen ja tavoitteiden mukaisesti.

Aamu- ja iltapäivätoimintaa ohjaavat Perusopetuslain (628/1998) 8a-luku sekä Opetushallituksen vahvistamat Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet (2011), joissa linjataan toiminnan tavoitteet sekä keskeiset sisällöt. Opetushallitus on laatinut perusteet yhteistyössä sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen kanssa. Lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut toiminnan tueksi laatukriteerit¹ vuonna 2012. Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden käyttöönoton jälkeen Opetushallitus on uudistanut Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet vuonna 2014. Peruste uudistus on ollut laaja ja se koskee muun muassa perusopetuksen arvoperustaa ja koulun toimintakulttuuria. Lisäksi perusopetukselle on määritelty laaja-alaisen osaamisen tavoitteet, joiden tulee toteutua kaikessa koulun toiminnassa. Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteisiin ei ole kuitenkaan tehty muutoksia vuoden 2014 jälkeen.

Perusopetuslain mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee tarjota lapsille monipuoliset mahdollisuudet osallistua ohjattuun ja virkistävään toimintaan sekä mahdollistaa lepo rauhallisessa ympäristössä, ammattitaitoisen ja tehtävään soveltuvan henkilön valvonnassa. Aamu- ja iltapäivätoiminta tukee kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta. (Perusopetuslaki 1998/628).

Aamu- ja iltapäivätoiminta tulee aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden mukaan toteuttaa jatkumona varhaiskasvatuksen sekä esiopetuksen kasvatustehtävälle. Toimintaa ohjaavat perusopetuksen yleiset kasvatustavoitteet.

Perusopetuslain mukaan aamu- ja iltapäivätoimintaa tarjotaan, joko 570 tuntia tai 760 tuntia lukuvuodessa jokaiselle toimintaan osallistuvalla lapsella. Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuminen on lapselle vapaaehtoista. Toimintaa voidaan järjestää koulun työvuoden aikana arkipäivisin pääsääntöisesti kello 7.00–17.00 välisenä aikana. Toimintaa tulee suunnitella yhteistyössä kotien ja toiminnan järjestäjien kanssa. Kunta laatii ja hyväksyy toimintasuunnitelman aamu- ja iltapäivätoimintaa varten.

¹ Perusopetuksen laatukriteerit: Perusopetuksen, perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä kerhotoiminnan laatukriteerit. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:29.

Kunta on oikeutettu valtionosuuteen järjestäessään aamu- ja iltapäivätoimintaa perusopetuslain mukaisesti. Aamu- ja iltapäivätoimintaa varten myönnetään rahoitusta siten kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa 1704/2001 säädetään. Kunnan tulee tarjota järjestämäänsä aamu- ja iltapäivätoimintaa koulujen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä perusopetuksen 17 §:n 1 momentissa tarkoitetuille oppilaille, joille on tehty erityisen tuen päätös.

Valtionosuuden lisäksi kunta voi periä aamu- ja iltapäivätoiminnasta asiakasmaksua. Perittävien maksujen enimmäismäärästä säädetään perusopetuslaissa. Maksu saa olla 570 tunnin osalta enintään 120 euroa ja 760 tunnin osalta enintään 160 euroa. Laissa määritellään myös maksujen alentamisesta silloin kun osallistuminen jää tavallista vähäisemmäksi sekä maksun perimättä jättämisestä silloin kun se perheen toimeentulon näkökulmasta on tarpeen.

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa on oltava toiminnan järjestämistapa huomioon ottaen riittävä määrä ammattitaitoisia ohjaajia. Ohjaajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998).

Lapsiryhmän ohjaajalla tulee olla tehtävää vastaava tutkinto ja taito ohjata ryhmää. Tutkinto voi olla korkeakoulututkinto, ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto. Taito toimia lapsiryhmän ohjaajana voi olla hankittu tutkintoon kuuluvissa opinnoissa, muulla koulutuksella tai työkokemuksella. Ohjaajaksi on kelpoinen myös henkilö, jolla on kelpoisuus antaa esiopetusta, luokanopetusta, aineenopetusta tai toimia oppilaanohjaajana.

Toiminnan järjestäminen kunnissa

Kunta on vastuussa siitä, että aamu- ja iltapäivätoiminta järjestetään perusopetuslain sekä Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden mukaisesti. Tämä koskee sekä kunnan omaa, että ulkopuolelta hankittua toimintaa. Kunta vastaa myös toiminnan laadukkaasta toteuttamisesta ja sen arvioimisesta.

Kunta määrittelee, kuinka aamu- ja iltapäivätoimintaan haetaan ja ilmoittaa hakukäytännöistä. Kunta myös ilmoittaa etukäteen toiminnan alkamis- ja päättymisajankohdasta sekä siitä, missä toimintaa järjestetään. Toimintaan osallistuvien lasten suhteen tulee soveltaa yhdenvertaisia valintaperusteita.

Hyvä yhteistyö koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä kerhotoiminnan välillä edistää oppilaiden kokemusta hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Yhteistyö muun muassa nuoris-, kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen sekä nuorisokeskusten kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää.

Toiminnan toteutuminen vuosien 2009–2014 seurantatiedon perusteella

Opetushallitus on seurannut ja ohjannut aamu- ja iltapäivätoimintaa aktiivisesti 2000- ja 2010 -luvulla². Opetushallitus on muun muassa tuottanut vuosina 2009-2014 seurantakyselyt

2 Esimerkiksi Seurantayhteenveto koulujen aamu- ja iltapäivätoiminnasta vuosilta 2009-2014. Opetushallituksen diasarja.

aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuuvirkkamiehille, alueellisille koordinaattoreille sekä toimintaan osallistuvien lasten huoltajille. Seurannan tavoitteena on ollut muodostaa valtakunnallinen kokonaiskäsitelmä toiminnan järjestämisen haasteista sekä kentän toimijoiden näkemyksistä haasteiden ratkaisemiseksi. Seuranta tuottanut myös määrämuotoista palautetietoa kunnille toiminnan järjestämiseksi ja sen kehittämiseksi.

Vuonna 2014 julkaistun aamu- ja iltapäivätoiminnan seurantayhteenvedon mukaan kunta on vuosittain pääasiallinen toiminnan järjestäjä. Kunta tai seutukunta järjesti noin 54 % aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Järjestöjen (n. 17 %) tai yksityisten palveluntuottajien (n. 14 %) järjestämää aamu- ja iltapäivätoimintaa oli toiseksi eniten, kun seurakunnat toteuttivat toiminnasta 10 %.

Vuosina 2009-2014 toteutettujen seurantakyselyjen mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakasmaksuihin sekä toiminta-aikoihin ollaan oltu tyytyväisiä ja kouluarvosanalla mitattu tyytyväisyys toimintaan ollut hyvällä tasolla, keskiarvon 8,4 tuntumassa. Palvelun saavutettavuuden kannalta keskeisenä puutteena on ollut se, että harvat kunnat ovat järjestäneet aamupäivätoimintaa. Myöskään iltapäivätoiminnan paikkoja ei ole ollut tarjolla kaikille sitä tarvitseville lapsille. Lisäksi lapsiryhmien suuruus sekä erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeisiin vastaaminen ovat herättäneet huolta. Alle 5000 asukkaan kunnissa haasteena on ollut lapsimäärän ja samalla toimintaresurssien väheneminen.

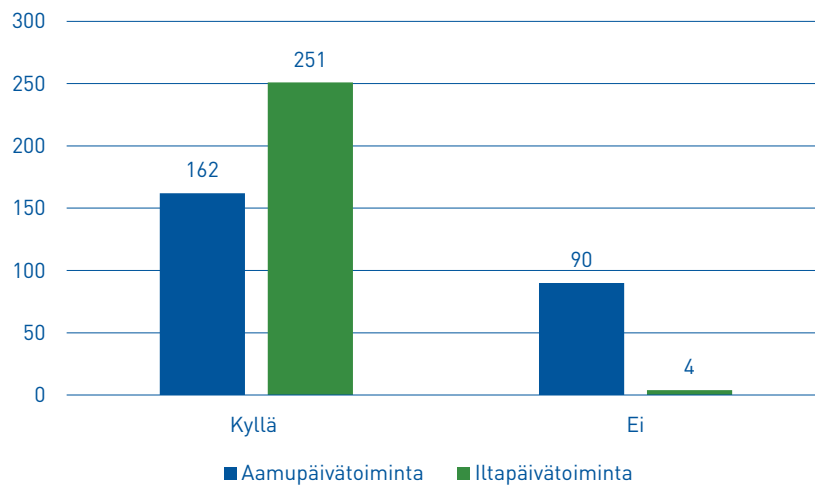
Toiminnan laadun osalta haastavimpana ovat näyttäytyneet henkilöstön osaamiseen, yhteistyöhön sekä toimitiloihin liittyvät tekijät. Seurantatieto osoittaa, että ohjaajat eivät olleet riittävästi tietoisia aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden sisällöistä, laatuksista sekä vastuukysymyksistä. Lapset ja huoltajat eivät myöskään ole juurikaan päässeet osallistumaan toiminnan suunnitteluun, vaikka ohjaajat ovat kokeneet osallisuuden tärkeäksi tavoitteeksi. Yksi keskeisistä kehittämistoiveista on liittynyt tilaratkaisuihin. Tilat eivät ole kyselyvastausten perusteella olleet riittävän virikkeellisiä ja lisäksi ne ovat usein olleet lapsimäärään nähden ahtaita.

Tilastotietoa tiivistetysti

Viimeisimpien kuntatietojen³ mukaan aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistui lukuvuonna 2016-2017 noin 54 000, noin 42 % ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaista. Kokonaisuutena sisältyy noin 2200 erityisen tuen piirissä olevista 3-9 luokkien oppilasta. Ensimmäisen vuosiluokan oppilaista toiminnassa oli mukana noin 55 % ja toisen vuosiluokan oppilaista 27 %. Erityisen tuen piirissä olevista oppilaista on aamu- ja iltapäivätoiminnassa noin 6 %. Ohjattua aamu- ja iltapäivätoimintaa toteutettiin lukuvuonna 2016-2017 yhteensä noin 4,2 miljoonaa tuntia. Näistä perusopetuslain mukaisten minimimäärien mukaisia tuntien (3 tai 4 tuntia päivässä) osuus oli noin 3,4 miljoonaa tuntia vuodessa. Valtionosuusperusteena käytetään 26 euroa ohjaustuntia kohden. Ohjaustunteja toteutettiin pääosin kunnan omana tai avustettuna toimintana, noin 5 % toiminnasta oli ostopalveluna toteutettua.

Kunnilta kootuissa tilastotiedoissa ei erotella aamupäivätoimintaa ja iltapäivätoimintaa. Tilannekuvan saamiseksi Opetushallitus toteutti yhteistyössä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen kanssa kyselyn kunnille syksyllä 2016. Kyselyssä kysyttiin myös aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakasmaksuista, joita oli korotettu perusopetuslain muutoksella.

3 Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit. Opetushallitus. <http://oph.fi/rahoitus/valtiosuudet/raportit>

KUVIO 1. AAMU- JA/TAI ILTAPÄIVÄTOIMINNAN JÄRJESTÄMINEN KUNNISSA 2016 (KARVI JA OPH 2016). N=255.

Opetushallituksen ja Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen kyselyyn vastanneista (n=255) kunnista 63 % ilmoitti järjestävänsä sekä aamu- että iltapäivätoimintaa. Vain ilta- päivätoimintaa järjestävissä kunnissa on mukana sekä pieniä että suuria kuntia eri puolilta maata. Vain neljä kuntaa ei järjestänyt kumpaakaan toimintaa. Kyseiset kunnat ovat asukasmäärältään hyvin pieniä.

3. TYÖRYHMÄN KYSELYAINEISTO JA SEN KESKEISET TULOKSET

Aamu- ja iltapäivätoiminnan selvitystyöryhmä toteutti kolme kohdennettua kyselyä eri toimijoille: lapsille ja heidän huoltajilleen; aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajille sekä toiminnasta vastaaville johtajille. Kysely toteutettiin myös ruotsiksi. Ruotsinkieliset tulokset ovat samansuuntaiset kuin kansalliset tulokset. Kyselyjen aamu- ja iltapäivätoiminnan toteuttamista koskevat osuudet pyrittiin pitämään mahdollisimman samanlaisina vertailtavuuden vuoksi, mutta kyselyn muunnettiin kullekin vastaajaryhmälle sopivaksi ja esimerkiksi lapsille ja vanhemmille suunnattu kysely sisälsi myös vain tälle kohdejoukolle suunnattuja kysymyksiä.

Kyselyjen vastaajamäärät ovat suuria ja vastauksia saatiin kattavasti eri puolilta maata. Tämä lisää kyselyn tulosten luotettavuutta.

Kysely 1. Lasten ja vanhempien ajatuksia, kokemuksia ja kehittämisehdotuksia

Kyselyyn vastasi yhteensä 6513 huoltajaa yhdessä lapsensa kanssa, joista ruotsinkielisiä vastaajia oli 479. Osa kysymyksistä oli kohdennettu lapsille, osa aikuisille. Lasten osalta vastaajista tyttöjä oli 47,1 %, poikia 49,6 %.⁴ Kaiken kaikkiaan vanhemmat ja lapset antoivat aamu- ja iltapäivätoiminnalle erittäin positiivisia arvosanoja. Toiminnan yleisen laadun arvioi joko hyväksi tai erinomaiseksi yhteensä 86,1 % vanhemmista. Keskiarvo 1-5 portaisella asteikolla oli 4,14. Tyttöjen vanhemmat olivat toimintaan jonkin verran poikien vanhempia tyytyväisempiä (4,18 vs. 4,12).

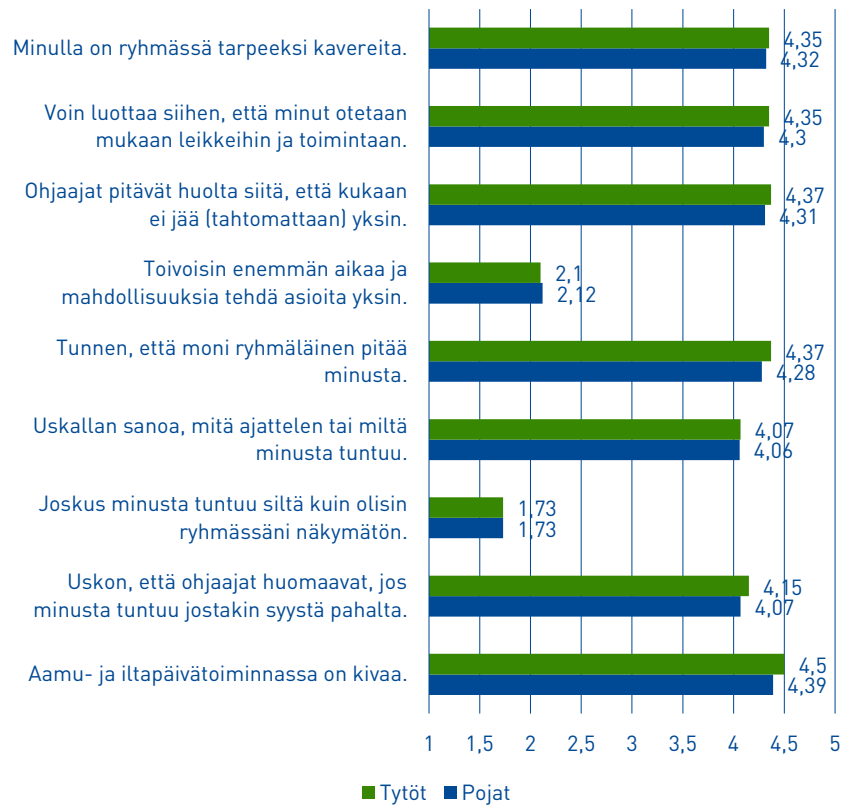
LASTEN KAVERISUHTEET, OSALLISUUS JA AIKUISTEN KOHTAAMINEN

Valtaosalla lapsista kaikki asiat ovat hyvin aamu- ja iltapäivätoiminnassa, mutta pieni vähemmistö kokee voimakasta ulkopuolisuutta, mikä on riski heidän hyvinvoinnilleen jatkossa.

Kyselyn ensimmäisessä osassa vanhempia pyydettiin vastaamaan yhdessä lastensa kanssa muutamiin väittämiin, joilla kartoitettiin lasten kokemuksia aamu- ja iltapäivätoiminnasta, erityisesti sellaisista tekijöistä, joiden aiempien tutkimusten pohjalta tiedetään vaikuttavan lasten sosioemotionaaliseen hyvinvointiin. Näistä poimittiin mukaan kaverisuhteisiin (esim. minulla on ryhmässä tarpeeksi kavereita⁴), osallisuuteen (esim. ”uskallan sanoa, mitä ajattelen tai miltä minusta tuntuu”) ja kohtaamiseen/kohtaamattomuuteen (esim. ”joskus minusta tuntuu siltä kuin olisin ryhmässäni näkymätön”) liittyviä asioita.

Lasten vastausten perusteella aamu- ja iltapäivätoiminta on paikka, jossa heillä on tarpeeksi kavereita, jossa he luottavat pääsevänsä mukaan leikkeihin, tulevansa ryhmäläisten keskuudessa nähdyiksi ja hyväksytyiksi ja jossa heillä on mukava olla. Lapset myös pääsääntöisesti uskaltavat kertoa omista ajatuksistaan ja tunteistaan, luottavat siihen, että aikuiset huomaavat, mikäli heistä tuntuu pahalta ja huolehtivat siitä, ettei kukaan lapsista jää tahtomattaan yksin. Keskiarvojen perusteella lapset olivat eri mieltä siitä, että kokisivat itsensä toiminnassa näkyvämmäksi ja samaa mieltä siitä, että aikuiset huomaavat heidän mahdollisen pahan olonsa.

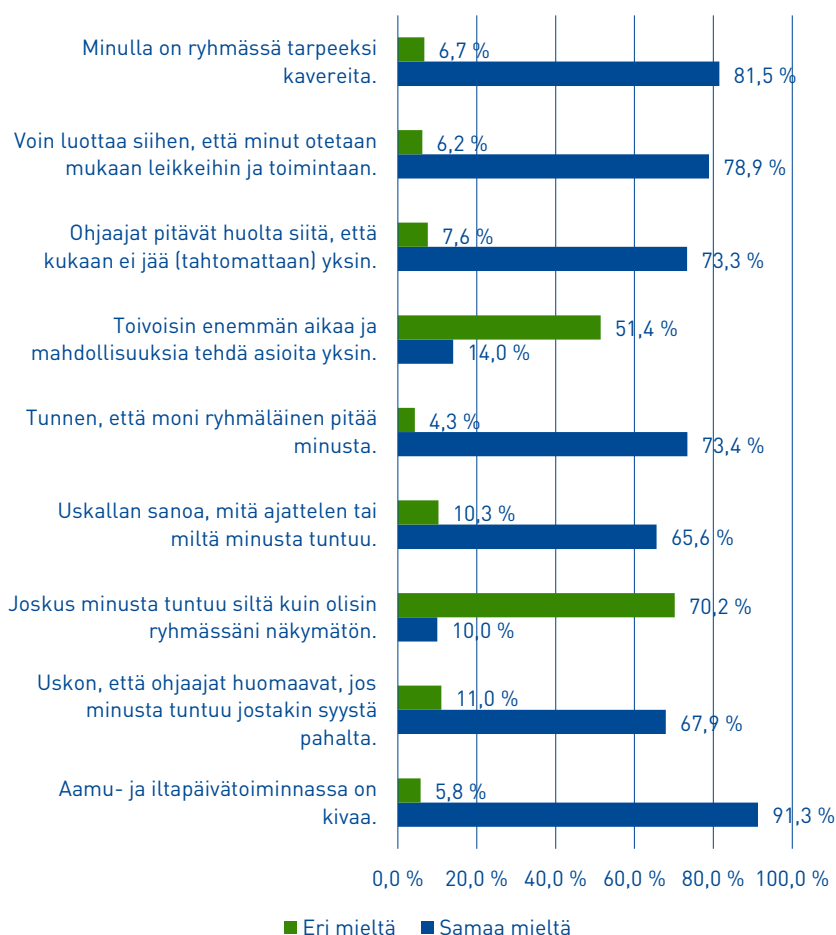
4 3,2 % vastaajista ei vastannut kysymykseen tai vastasi lapsen sukupuolen olevan jokin muu kuin tyttö tai poika.

KUVIO 2. LASTEN KOKEMUKSIA AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNASTA (N = 6513). 1= TÄYSIN ERI MIELTÄ, 2= ERI MIELTÄ, 3= SILTÄ VÄLILTÄ, 4= SAMAA MIELTÄ, 5= TÄYSIN SAMAA MIELTÄ.

Kaikissa edellä mainituissa osa-alueissa sekä tyttöjen että poikien vastausten keskiarvo oli yli 4 tarkoittaen, että he olivat asioista vähintäänkin samaa mieltä. Poikkeuksena ”joskus minusta tuntuu siltä kuin olisin ryhmässäni näkymätön”, jossa pienemmät arvot tarkoittavat positiivisempaa tulosta eli sitä, etteivät lapset pääsääntöisesti koe itseään ryhmässään näkymättömiksi. Keskiarvot tyttöjen ja poikien osalta on esitetty kuviossa 2. Näiden perusteella aamu- ja iltapäivätoiminta on onnistunut luomaan lapsille ympäristön, jossa mahdollistuvat hyvät sosiaaliset suhteet ja jossa lapset kokevat sekä aikuisten että muiden ryhmäläisten välittävän heistä ja heidän ajatuksistaan.

Sukupuolten välisissä vertailuissa tytöt kokivat poikia useammin pääsevänsä mukaan muiden leikkeihin sekä itsenäisesti aikuisten avustuksella, luottivat ohjaajien huomaavan heidän mahdollisen pahan olonsa sekä uskoivat monien ryhmäläisten pitävän heistä. Lisäksi tytöt olivat poikia useammin sitä mieltä, että toiminnassa on kiva olla mukana.

KUVIO 3. PROSENTTIOSUUEDET LASTEN VASTAUSTEN JAKAUTUMISESTA "SAMAA MIELTÄ" (SISÄLTÄÄ TÄYSIN SAMAA MIELTÄ JA SAMAA MIELTÄ) JA "ERI MIELTÄ OLEVIIN" (SISÄLTÄÄ TÄYSIN ERI MIELTÄ JA ERI MIELTÄ) KOKONAISUUKSIIN (N = 6513).

Keskiarvotarkastelujen taakse jää kuitenkin pieni, mutta merkittävä ryhmä lapsia, jotka kokevat mahdollisuutensa tulla nähdyksi, kuulluksi ja kohdatuksi muita merkittävästi huonommiksi. Kuviossa 3 on esitetty prosenttiosuudet lasten vastausten jakautumisesta "samaa mieltä" ja "eri mieltä" kokonaisuuksiin. Tulosten perusteella 6,7 % lapsista koki, ettei heillä ole tarpeeksi kavereita, 6,2 % ei luottanut pääsevänsä mukaan muiden leikkeihin, 7,6 % ei luottanut aikuisten huolehtivan siitä, että kaikki pääsisivät leikkeihin mukaan ja 5,8 % oli eri mieltä siitä, että aamu- ja iltapäivätoiminnassa olisi kiva olla. Lisäksi 10 % lapsista koki olevansa ryhmässään ainakin joskus näkymätön, 11 % ei uskonut, että aikuiset huomaavat, jos lapsesta tuntuu pahalta ja 10,3 % koki, ettei uskalla kertoa ajatuksistaan tai tunteistaan.

Korrelaatiot lasten kaverisuhteisiin, osallisuuteen ja kohdatuksi tulemisen kokemukseen liittyvien kysymysten välillä olivat tilastollisesti merkitseviä tarkoittaen sitä, että esimerkiksi lapset, jotka arvioivat tulevansa kaverisuhteissaan hyväksytyiksi kokivat toiminnan mukavampana ja luottivat vahvemmin siihen, että ryhmän aikuiset huomaavat heidän pahan olonsa ja auttavat heidät leikkeihin mukaan. Vastaavasti näkymättömäksi ja ulkopuoliseksi itsensä kokevat lapset kokivat sekä kaverisuhteet, aikuisten kohtaavuuden ja osallistavuuden, että toiminnan yleisesti muita negatiivisemmin.

Koska sosioemotionaalisen oppimisen ja hyvinvoinnin ongelmat alkavat, voimistuvat ja/tai muuttuvat pitkäaikaisiksi yleensä juuri tässä ikävaiheessa, olisi aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämisessä jatkossa hyvä miettiä sitä, miten ulkopuoliseksi itsensä kokevat ja aikuisten apuun luottamattomat lapset saataisiin paremmin tunnistetuksi ja miten heidän sosiaalista ja emotionaalista hyvinvointiaan voitaisiin vielä nykyistäkin paremmin tukea. Tähän on olemassa lukuisia erilaisia interventio-ohjelmia ja matalan kynnyksen menetelmiä, joiden soveltaminen osana aamu- ja iltapäivätoimintaa mitä todennäköisemmin tuottaisi mitä todennäköisemmin hyviä ja lasten tulevaisuuden kannalta merkityksellisiä tuloksia.

Vanhempien arvio toiminnan laadusta ja resurssoinnista

Henkilökunta on osaavaa, mutta heitä ei ole riittävästi jokaisen lapsen huomioimiseksi. Toiminta on monipuolista ja yhteistyö sujuvaa.

Vanhemmat arvioivat, osin yhdessä lapsensa kanssa myös aamu- ja iltapäivätoiminnan tilojen toimivuutta, henkilökunnan osaamista, henkilökunnan määrää, lapsiryhmän kokoa suhteessa esitettyihin tavoitteisiin, yksittäisten lasten tarpeiden huomiointia, huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä, koulun kanssa tehtävää yhteistyötä, toiminnan monipuolisuutta sekä välipalan laatua. Keskiarvot kaikille osioille on esitetty kuviossa 4.

KUVIO 4. VANHEMPIEN ARVIOT AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNAN LAADUSTA JA RESURSSOINNEISTA (N = 6465). 1= HUONO, 2= MELKO HUONO, 3= TYYDYTTÄVÄ, 4= HYVÄ, 5= ERINOMAINEN.

Parhaimmat arvosanat asteikolla 1 (huono) - 5 (erinomainen) saivat henkilökunnan osaaminen (4,19), toiminnan monipuolisuus (3,97) ja yhteistyö sekä koulun (4,07) että kotien (3,97) kanssa. Heikoimmin toimiviksi vanhemmat arvioivat henkilökunnan määrän suhteessa toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin (3,7), tilojen toimivuuden (3,73) ja lasten yksilöllisten tavoit-

teiden huomioimisen. Näiden jälkimmäistenkin osalta huomionarvoista on, että vastausten keskiarvot olivat lähempänä ”hyvää” (4) kuin ”tyytyttävää” (3) arvosanaa.

Avointen vastausten perusteella edellisten kolmen kohdan matalammat arviot johtuivat usein siitä, että lapsiryhmän katsottiin olevan liian suuri ja siten vaikeuttavan sekä yksilöllistä huomioimista että tilojen riittävyyttä.

Tyttöjen ja poikien vanhempien vastaukset erosivat tilastollisesti merkitsevästi kaikkien muiden kuin tiloja ja välipalaa koskevien vastausten osalta siten, että tyttöjen vanhemmat olivat poikien vanhempia tyytyväisempiä sekä henkilökunnan osaamiseen, määrään, henkilökunta-lapsi ja henkilökunta-tavoitteet suhdelukujen riittävyyteen, lasten yksilöllisten tarpeiden huomioimiseen, toiminnan monipuolisuuteen sekä kotien ja koulun kanssa tehtävään yhteistyöhön. Jatkossa voisi olla hyvä pohtia sitä, miksi poikien vanhemmat ovat toimintaan tyytymättömämpiä ja miten toimintaa voitaisiin kehittää siten, että se tyttöjen lisäksi vastaisi paremmin myös poikien tarpeisiin.

Vanhempien toiveet ja ehdotukset aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämiseksi

Vanhemmat ovat tyytyväisiä, mutta toivovat toimintaa lasten yksinäisiin aamuihin sekä joustoa iltapäiviin. Lisäksi he toivovat laadukkaampia tiloja ja terveellisiä välipaloja. Kiusaamiseen tulisi puuttua ja opettaa lapsille enemmän kaveritaitoja ja yhdessä tekemistä.

Lapsille ja vanhemmille suunnatun kyselyn lopuksi esitettiin vanhemmille avoimet kysymykset siitä, miten he toivoisivat aamu- ja iltapäivähoitoa tulevaisuudessa kehitettävän sekä asioita, joilla lasten hyvinvointia ja osallisuutta heidän mielestään voitaisiin aamu- ja iltapäivätoiminnan arjessa vahvistaa. Ensimmäiseen kysymykseen vastasi 2466 ja toiseen 1813 huoltajaa. Kysymykset koettiin osittain päällekkäisiksi eli niihin ehdotettiin paljolti samankaltaisia kehittämistoimenpiteitä.

Pääsääntöisesti vanhemmat olivat toimintaan hyvin tyytyväisiä. Tätä kuvasi paitsi se, etteivät reilu 60 prosenttia vanhemmista toivoneet mitään muutoksia myös useat erittäin positiivisyytteiset kommentit kuten: ”Miksi hyvää muuttamaan?” ja ”Nyt on kaikki täydellistä!”. Käytännön kehittämistoiveissa esiintyi kuitenkin toive maksujen tarkistamisesta suhteessa toiminnassa vietettyyn aikaan, toiminnan ja välipalan laatuun sekä tilojen toimivuuteen (117 vanhempaa).

Yleisin kehittämiseen liittyvä toive oli, että toimintaa olisi myös aamuisin (264 mainintaa), joko klo 6:30 tai viimeistään klo 7:00 alkaen. Monia vanhempia huolestuttivat lasten yksinäiset aamut kotona ja yksin kuljettu koulumatka silloin kun koulu alkoi esimerkiksi vasta klo 10:00 ja aamupäivätoimintaa ei ollut tarjolla. Lisäksi vanhemmat esittivät toiveita siitä, että iltapäivätoiminnassa olisi vanhempien työpäivien ja työmatkojen pituudesta johtuen mahdollista olla vähintään klo 17:00, mielellään klo 17:30 saakka.

”Aamutoimintaa tulisi ehdottomasti järjestää, sitä ei nyt ole. Meidän perheelle ensimmäisen lapsen kouluun lähteminen on ollut vaikein elämänvaihe työn ja perheen yhteensovittamiselle tämän puutteen vuoksi. Työnantajalla ei ole lakisääteistä velvollisuutta taata aamuja vapaaksi työntekijälle. Monikaan ekaluokkalainen ei ole kehitystasoltaan valmis jäämään aamuksi yksin, varsinkaan täällä maalla, jossa lähimpään naapuriin voi olla useita kilometrejä matkaa. Ja yksin oltava aika aamuisin ennen taksin tuloa voi olla useita tunteja.”

Toiminta-aikojen pidentämisen lisäksi kehittämistoiveissa esiintyivät usein toiveet välipalan laadun (175 mainintaa) ja tilojen toimivuuden (236 mainintaa) parantamisesta. Välipalojen osalta toiveet liittyivät useimmiten siihen, että välipalojen toivottiin olevan riittävämpiä, vaihtelevampia, sisältävän vähemmän sokeria ja turhia hiilihydraatteja sekä enemmän terveellisiä eli vitamiini-, kuitu- ja proteiinipitoisia vaihtoehtoja.

Kiusaamisesta ja lapsen jäämisestä muiden leikkien ulkopuolelle oli huolissaan 92 vanhempaa. Tämän vähentämiseksi toivottiin ohjaajille lisää osaamista lasten sosiaalisten taitojen tukemiseen, pienempiä ryhmäkokoja (71 mainintaa), yksilöllistä ja rauhallisempaa toimintaa (42 mainintaa) sekä lisää aikuisia suhteessa ryhmän lasten ja heidän erityistarpeidensa määrään (76 mainintaa). Toiminnan sisältöihin ja muotoihin osa vanhemmista toivoi enemmän rauhallista työskentelyä koulutehtävien parissa. Toisaalta osa toivoi rauhoittumisen mahdollisuuksia ilman koulumaista työskentelyä. Yhdessä tekemisen toivottiin rohkaisevan myös ujoja ja hiljaisia lapsia mukaan toimintaan. Vanhemmat (172 mainintaa) toivoivat enemmän informaatiota aamu- ja iltapäivätoiminnan arjesta, tapahtumista, omien lastensa kuulumisista ja kiusaamiseen sekä yksin jäämiseen puuttumisesta sekä yhteistyötä lapsen hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Ongelmien nähtiin usein johtuvat useammista eri asioista, jolloin myös niihin puuttuminen vaati useamman asian huomioimista.

”Kiusaamista tapahtuu paljon, ja liian paljon lapset joutuvat selviytymään koska yksi aikuinen koittaa huomioida 16 lasta kerrallaan. Kiusaaminen usein piilossa tapahtuvaa mm. leikin määräilyä, leikistä pois jättämistä ym. johon aikuinen ei voi puuttua, jos ei itse osallistu leikkiin.”

Lasten sosioemotionaalisen oppimisen ja hyvinvoinnin sekä ongelmiin varhaisen puuttumisen kannalta tehokkaimmiksi menetelmiksi on kansainvälisissä tutkimuksissa todettu 1) sosiaalisten ja sosiokognitiivisten taitojen harjoittelu, 2) sosiaalisten kontaktien mahdollisuuksien luominen, 3) muihin kohdistuvien myötätuntoisten asenteiden ja positiivisten toiminnan vahvistaminen sekä 4) mahdollisimman varhaisen puuttumisen yksilön negatiivisiin ajattelu- ja käyttäytymismalleihin. Nämä samat asiat löytyivät myös vanhempien vastauksista siitä, miten aamu- ja iltapäivätoiminnassa voitaisiin parhaiten tukea lasten hyvinvointia, osallisuutta ja kohtaamista.

”Monet lapset tarvitsevat vielä koulutien alkupäässä tukea kaveritaitojen opetteluun, ja tämä pitäisi huomioida myös kerhossa. Lapsi, jolla on puutteita kaveri -tai tunnetaidoissa joutuu usein hankaliin tilanteisiin, tulee väärinymmärretyksi ja pahimmassa tapauksessa aikuiset ja lapset leimaavat hänet hankalaksi. Tämä on lapsen kannalta tuhoisaa, ja aivan vältettävissä sillä, että aikuiset tukevat lasta haastavissa tilanteissa ja näitä tärkeitä taitoja harjoitellaan yhdessä ryhmässä. Kiusaamistilanteisiin pitäisi myös puuttua välittömästi ja huolehtia siitä, että kukaan ei joudu olemaan tahtomattaan yksin.”

Vaikka vanhemmat esittivät jonkin verran kritiikkiä liittyen tilojen ja välipalojen laatuun, toiminnan maksuihin, henkilökunnan riittävyyteen suhteessa lapsimäärään ja lasten yksilöllisten tarpeiden kohtaamiseen, näki suurin osa vanhemmista toiminnan kuitenkin ensiarvoisen tärkeänä sekä lasten itsensä että perheiden hyvinvoinnin, jaksamisen ja arjen toteutumisen kannalta. Kokonaisuudessaan suomalainen aamu- ja iltapäivätoiminta on vanhempien näkemysten mukaan arvokasta ja tarpeellista toimintaa.

Kysely 2. Ohjaajien ja heidän esimiestensä kokemuksia ja kehittämisehdotuksia

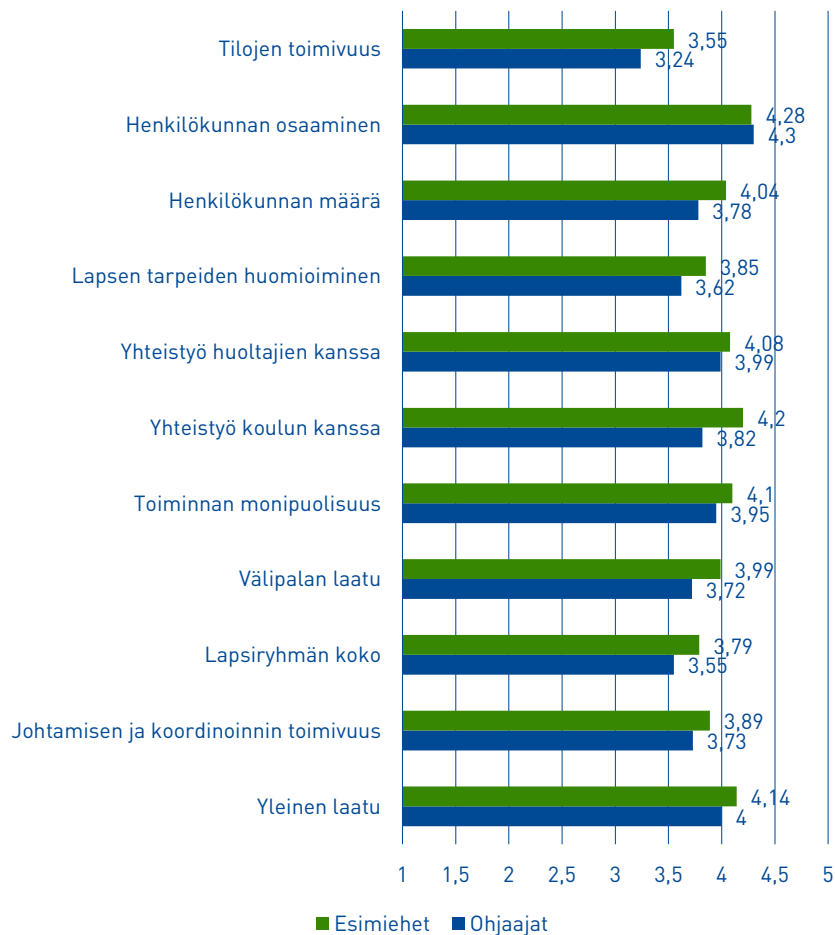
Kyselyyn vastasi 2671 aamu- ja iltapäiväkerhon ohjaajaa sekä esimiestä, joista ruotsinkielisiä vastaajia oli 169. Heistä 22 % toimi esimiesasemassa ja 78 % ohjaajina. Näistä noin 1 % toimi kaksoisroolissa eli samaan aikaan esimiehenä ja ohjaajana. Vastaajista 26 % oli alle 10 000 asukkaan kunnista, 41 % 11 000 – 50 000 asukkaan kunnista ja 33 % yli 50 000 asukkaan kunnista. Kyselyyn vastanneista reilu puolet kertoi omassa yksikössään aamu- ja iltapäivätoimintaan arvioitavan joko kunnan tai palvelunjärjestäjän toimesta. Aamu- ja iltapäiväkerhojen yleistä laatua arvioitaessa vastaukset painoutuivat pääosin hyvään kategoriaan (74 %). Kyselyyn vastattiin käyttämällä viisiportaista asteikkoa jonka arvo 1 tarkoitti huonoa, 2 melko huonoa, 3 tyydyttävää, 4 hyvää ja 5 erinomaista.

TAULUKKO 1. TYÖRYHMÄN KYSELYYN VASTANNEIDEN OHJAAJIEN JA ESIMIESTEN MÄÄRÄT KUNTAKOON MUKAAN.

Kunnan asukasmäärä	Ohjaajia	Esimiehiä	Kaksoisrooli
alle 10 000	572	133	8
11 000 – 50 000	237	237	7
yli 50 000	648	212	14

Toiminnan laatu on varsin hyvällä tasolla. Toiminnan säännöllinen arviointi heijastuu positiivisina arvioina omasta toiminnasta. Tilojen toimivuus ei tyydytä ohjaajia ja heidän esimiehiään.

Ohjaajien ja heidän esimiestensä arvion mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan laatu on kaikissa kunnissa kokonaisuutena tyydyttävällä tai hyvällä tasolla. Erityisesti arviot henkilökunnan osaamisesta saivat vahvan hyvän arvion (ka 4,30). Sen sijaan tilojen toimivuus arvioitiin vain tyydyttävälle tasolle.

KUVIO 5. OHJAAJIEN JA ESIMIESTEN ARVIOT AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNAN LAADUSTA JA RESURSSOINNEISTA KESKIARVOINA. (N= ESIMIEHET 618 JA OHJAAJAT 2143) VASTATESSA KÄYTETTIIN ASTEIKKOA 1=HUONO, 2=MELKO HUONO, 3=TYYYDYTTÄVÄ, 4=HYVÄ JA 5=ERINOMAINEN.

Eriteltäessä ohjaajien ja heidän esimiestensä vastauksissa näkyy jonkin verran eroja. Esimiehet arvioivat aamu- ja iltapäivätoiminnan osa-alueiden laadun keskimäärin myönteisemmin kuin ohjaajat. Ainoa poikkeus oli henkilökunnan osaaminen (esimiehet 4,28 ja ohjaajat 4,3), jossa esimiesten keskiarvo jäi hiukan matalammaksi kuin ohjaajien vastaavassa arvioissa. Molemmat ryhmät olivat sitä mieltä, että yhteistyö koulun kanssa on hyvällä tasolla, vaikka ryhmien vastausten keskiarvot poikkesivat toisistaan (esimiehet 4,2 ja ohjaajat 3,82). Molemmat ryhmät olivat samaa mieltä myös siitä, että tilojen toimivuudessa on parannettavaa. Ohjaajat arvioivat kuitenkin tilojen toimivuuden huonommaksi kuin heidän esimiehensä (esimiehet 3,55 ja ohjaajat 3,25).

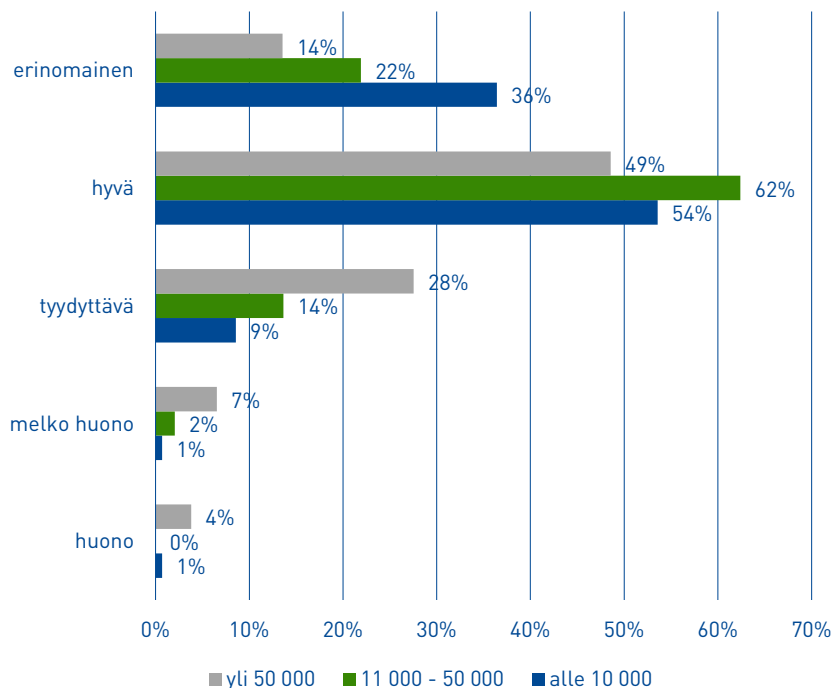
Ohjaajien ja esimiesten kyselyvastaukset nostivat esille mielenkiintoisen havainnon. Ne henkilöt, jotka ilmoittivat, että heidän toimipaikassaan toimintaa arvioidaan säännöllisesti, arvioivat toimintansa laatua myönteisemmäksi kuin ne joiden toimintaa ei arvioida säännöllisesti. Erityisesti johtamisen ja koordinoinnin toimivuus koettiin paremmaksi toimipaikoissa, joissa toteutettiin säännöllistä arviointia (kyllä 3,91 ja ei 3,60) kuten myös tilojen toimivuus (kyllä 3,41 ja ei 3,18). Henkilökunnan osaaminen arvioissa vastaavaa eroa ei näkynyt (kyllä 4,32 ja ei 4,27). Säännöllinen paikallinen toiminnan arviointi voi heijastua myönteisempänä kokemuksena toiminnan laadusta.

Kunnan kokoon liittyviä eroja ohjaajien ja esimiesten arvioinneissa

Kyselyn taustatietoihin kuului kunnan koko. Ohjaajien ja esimiesten vastausten perusteella kunnan koolla oli merkitystä koettuun aamu- ja iltapäivätoiminnan laatuun. Kuntakoon määrittelyssä käytettiin kolmiportaista jaottelua: alle 10 000 asukkaan kunnat; 10 000 – 50 000 asukkaan kunnat; yli 50 000 asukkaan kunnat.

Johtaminen ja koordinointi sujuivat eri kokoisissa kunnissa pääosin hyvin. Pienissä kunnissa henkilöstä useammin riittävästi sekä arviot lasten tarpeiden huomioimisesta jonkin verran positiivisempia. Arviot lasten tarpeiden huomioimisesta pienissä kunnissa jonkin verran positiivisempia. Suurten kuntien esimiehet tyytyväisimpiä.

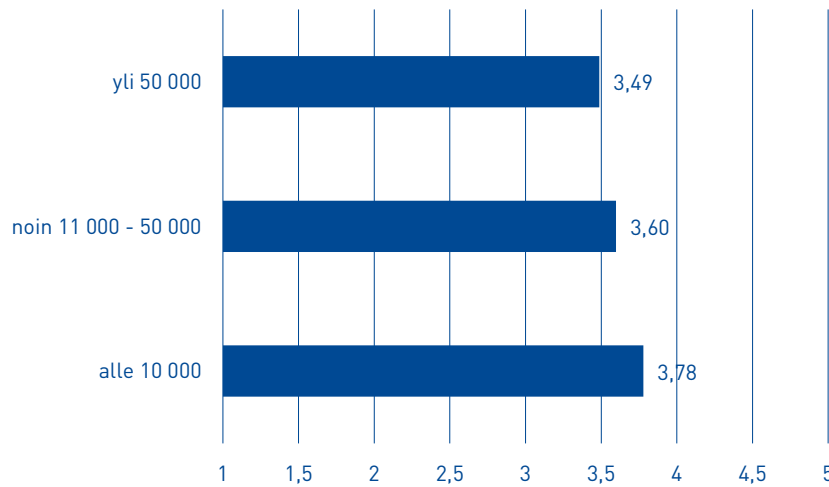
Erot esimiesten ja ohjaajien arvioinneissa näkyvät myös kuntakoon mukaisessa vertailussa. Esimiesten arviot olivat lähes poikkeuksetta ohjaajien arvioita myönteisempiä kaikilla osa-alueilla. Erot eivät olleet kovin suuria, mutta ne olivat säännönmukaisia. Erityisesti suurimmissa kunnissa esimiehet olivat ohjaajia tyytyväisempiä kaikilla arvioiduilla osa-alueilla. Poikkeuksena oli johtamisen ja koordinoinnin sujuvuus, jonka pienimpien kuntien esimiehistä 81 % arvioi hyväksi tai erinomaiseksi. Suurimmissa kunnissa näin positiiviseen arvioon päätyi vain 71 % esimiehistä.

KUVIO 6. OHJAAJIEN ARVIO HENKILÖKUNNAN RIITTÄVYYDESTÄ ERIKOKOISISSA KUNNISSA. (N=1039)

Ohjaajat arvioivat henkilökunnan riittävyyden keskimäärin hyvälle tasolle. Arvioissa oli eroa kunnan koon mukaan. Pienemmissä kunnissa koettiin henkilökunnan määrän suhteessa lapsiryhmään olevan joko hyvä tai erinomainen suurimmassa osassa vastauksista (90 %). Suurimmilla paikkakunnilla (yli 50 000 asukasta) vastaavasti 63 % vastauksista sijoittui hyvään tai erinomaiseen kategoriaan. Yli 10 % arvioi henkilökunnan riittävyyden olevan huono tai melko

huono. Esimiehet arvioivat henkilökunnan riittävyttä hiukan myönteisemmin kuin lapsiryhmässä työskentelevät ohjaajat. Sama ero näkyi myös arvioitaessa lapsiryhmän kokoa.

KUVIO 7. KESKIARVOT LASTEN TARPEIDEN HUOMIOIMISESTA AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNASSA KUNNAN KOON PERUSTEELLA. TOTEUTUMAA ARVIOITIIN ASTEIKOLLA 1= HUONO, 2= MELKO HUONO, 3= TYYDYTTÄVÄ, 4= HYVÄ, 5= ERINOMAINEN.

Lasten tarpeiden huomioon ottaminen koettiin olevan hieman heikommalla tasolla suuremmissa kunnissa. yli 50 000 asukkaan kunnissa arvioitiin lasten tarpeiden huomioon ottaminen tyydyttäväksi (ka 3,49) kun taas pienimmissä kunnissa se arvioitiin lähes hyväksi (ka 3,78). Keski suurten kuntien arvio sijoittui näiden kahden väliin.

Ohjaajien ja heidän esimiestensä toiveet ja ehdotukset aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämiseksi

Ohjaajille ja heidän esimiehilleen esitettiin avoin kysymys, miten heidän mielestään aamu- ja iltapäivätoimintaa pitäisi kehittää kansallisella tasolla. Avoimen vastauksen jätti kaikkiaan 1621 henkilöä. Kehittämiskohteita ehdotettiin monipuolisesti. Vain muutama vastaaja oli tyytyväinen nykytilanteeseen avointen vastauksien perusteella. 1123 kyselyyn osallistuneista jätti vastaamatta avovastukseen.

Ohjaajat ja heidän esimiehet toivoivat lisää resursseja aamu- ja iltapäivätoimintaan sekä vahvempaa kansallista ohjausta (laki, perusteet ja toiminnan valvonta). Toiminnassa pitäisi olla enemmän harrastustoimintaa ja kodinomaista viihtyvyyttä. Monialaista yhteistyötä tulisi tiivistää tukemaan lapsia ja perheitä.

Avoimissa vastauksissa toive paremmista resursseista näkyi selkeänä (413 mainintaa, 25 % vastanneista). Resursseja toivottiin toiminnan järjestämiseen. Lapsiryhmän koko suhteessa ohjaajien määrään toivottiin lakisääteiseksi niin erityisen tuen kuin muidenkin oppilaiden kohdalla. Myös tarvikkeisiin kohdennettuja taloudellisia resursseja haluttaisiin kasvattaa. Perusteluina toiveille esitettiin laadukkaan aamu- ja iltapäivätoiminnan turvaaminen sekä harrastamisen mahdollistaminen kaikille oppilaille. Aamu- ja iltapäivätoiminta nähtiin tärkeänä osana ennaltaehkäisevää lastensuojelua, jota tulisi tukea riittävin resurssein. Myös vanhemmille lapsille haluttaisiin tarjota toimintaa. Työntekijöiden palkkaukseen, hyvinvoin-

tiin ja työoloihin toivottiin kohennusta. Osapäivätyöt ja katkokset loma-aikoina nähtiin esteenä työn mielekkyydelle.

”Jotta iltapäiväkerhotoimintaan löydetään sitoutuneita työntekijöitä, tulisi ohjaajat pystyä palkkaamaan kokopäiväisiksi työntekijöiksi. Kerhot voisivat jatkua myös kesäkuun, jolloin työsuhte olisi jatkuva. On tärkeää, että työntekijät sitoutuvat ja kokopäiväinen työ kiinnostaa myös koulutuksen saaneita.”

Joidenkin ohjaajien ja heidän esimiestensä kommenteissa välittyi usko aamu- ja iltapäivätoiminnan paremmasta arvostuksesta yleisen tietoisuuden lisäämisen kautta (77 mainintaa, 5 % vastanneista). Näiden parantamiseksi ehdotettiin järjestettäväksi muun muassa avoimia ovia ja tempauksia. Myös mediassa huomioimisen uskottiin lisäävään tietoisuutta. Toiminnan nähtiin olevan lapselle mahdollisuus ”turvalliseen lapsuuteen, hyvään ympäristöön” lisäksi sen koettiin ennaltaehkäisevän ”yksinäisyyttä, syrjäytymistä ja kiusaamista”. Tästä syystä myös toiminta tulisi nähdä merkityksellisenä myös opetuksen järjestäjän puolelta. Myös koulutuksen ja kehittämispäivien merkitys työn arvostettavuuteen nousi esille (163 mainintaa, 10 % vastanneista).

”Työn arvostusta nostamalla. Nyt työllä ja toiminnalla varsin negatiivinen maine. Ohjaajia pidetään ammattitaidottomina, työsuhteet ovat osa- ja määräaikaisia. Iltapäivätoiminnan ohjaaja ei tunnu oikealta ammatiltaan, vaan tilapäisratkaisulta.”

Harrastusten ja aktiviteettien lisääminen kerhotoimintaan nähtiin osaltaan lisäävän toiminnan laadukkuutta, toisaalta myös liiallinen suorittaminen ja tavoitteellisuus koettiin olevan lapsille liikaa koulupäivän jälkeen (128 mainintaa, 8 % vastanneista). Näiden kahden osalta vastaukset jakautuivat. Toisissa vastauksissa runsaan harrastustarjonnan ja toiminnan sijaan toivottiin kodinomaisempaa ja vapaampaa oleskelua kun taas toisissa aktiviteetit ja harrastustoiminta nähtiin lisäävän hoidon laadukkuutta ja parantavan perheiden hyvinvointia. Harrastustoiminnan lisääminen osaksi kerhotoimintaa nähtiin parantavan tasa-arvoisuutta lasten välillä. Näin kaikilla olisi mahdollisuus harrastaa riippumatta siitä onko vanhemmilla tahtoa tai mahdollisuutta harrastustoiminnan tukemiseen. Monissa vastauksissa painottui lapsilähtöisyys toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.

Yhteistyö herätti ajatuksia (145 mainintaa, 9 % vastanneista) paitsi koulun kanssa niin myös kotien ja muiden toimijoiden osalta. Vanhempien kanssa tapahtuvan yhteistyön nähtiin voivan tuoda uutta näkökulmaa aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämiseksi. Yhteistyön nähtiin myös luovan lapsen kasvatukselle ihanteellisen lähtökohdan. Koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan väliseen yhteistyöhön toivottiin veloitteita, jotta esimerkiksi tieto siirtyisi mahdollisimman hyvin koulun ja kerhon välillä. Lasten osallistuminen toiminnan suunnitteluun nähtiin mahdollistavan osallisuuden kokemuksen lisäksi lapsia motivoivan, mielekkään toiminnan. Ohjaajat kokivat, että lasten osallistuminen toimintaan on edellytys lasten viihtymiselle. Kolmannen sektorin nähtiin mahdollistavan virikkeellisemmän toiminnan, jolloin lapsen harrastustoiminta voisi olla osittain tai kokonaan aamu- ja iltapäivätoiminnan aikana. Oman toiminnan kehittämisen kannalta taas yhteistyö muiden toimintaa järjestävien tahojen kanssa koettiin tärkeäksi.

Yhteisiä selkeitä suuntaviivoja ja sääntöjä kaivattiin toiminnan järjestämiselle osassa vastauksia (80 mainintaa, 5 % vastanneista). Vaikka aamu- ja iltapäivätoiminnan toteuttamiselle on laadittu perusteet, toivottiin vielä tarkempaa ohjeistusta, jossa määriteltäisiin tarkasti sellaista toimintaa tulisi järjestää. Näiden ohjeiden toteuttamista tulisi myös valvoa. Kuntien

autonomia aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämiselle haluttiin saada rajatuksi, jotta toiminta olisi tasapuolista kaikkialla.

”Toiminta voisi olla enemmän kansallisella tasolla ohjattua (vertaa opetussuunnitelmaa), sisältää enemmän pedagogisia ja kasvatuksellisia tavoitteita sekä nivoutua mukaan myös perusopetuksen opetussuunnitelmaan.”

Kysely 3. Hallinto henkilöstön kokemuksia ja kehittämisehdotuksia aamu- ja iltapäivätoiminnasta

Hallinnolle suunnattuun kyselyyn vastasi 223 kunnan aamu- ja iltapäivätoimintaa johtavaa tai koordinoivaa henkilöä, joista ruotsinkielisiä vastaajia oli 19. Lähes puolet vastaajista olivat suunnittelijoita tai koordinaattoreita. Vastaajista 55 % työskenteli pienissä alle 10 000 asukkaan kunnissa, 30 % keskisuurissa 11 000 – 50 000 asukkaan kunnissa ja loput 15 % suurissa yli 50 000 asukkaan kunnissa.

Lähes kaikki (99 %) vastaajista ilmoittivat kunnassaan järjestettävän iltapäivätoimintaa. Sen sijaan aamupäivätoimintaa järjestäviä kuntia oli vastaajien mukaan vain 62 %. Vastausten jakauma on hyvin samanlainen kuin Kansallisen arviointikeskuksen ja Opetushallituksen vuonna 2016 toteuttamassa kuntakyselyssä. Kyselyvastausten mukaan toimintaa järjestettiin täysin kunnan omana toimintana 143 kunnassa (65 %). Toiminnan järjestäminen oli jaettu kunnan ja ulkopuolisen tuottajan kanssa 31 % tapauksista ja loput 4 % tuotettiin kokonaan muun palveluntuottajan kautta. Muiksi palveluntuottajiksi ilmoitettiin seurakunta tai uskonnollinen järjestö (44 %), järjestö (64 %) ja yksityinen palveluntuottaja (49 %).

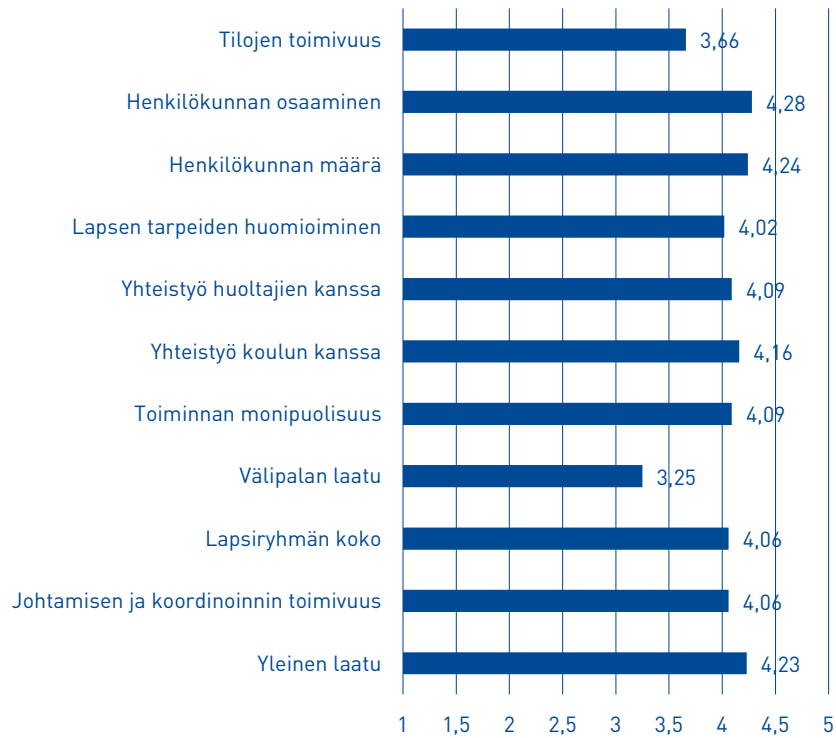
Toimintaa järjestettiin pääsääntöisesti 7.00 (78 %) ja 17.00 (62 %) välillä. Aamu- ja iltapäivätoimintaa johtavien ja koordinoivien henkilöiden ilmoituksen mukaan 5 % lapsista oli saanut maksuvapautuksen. Maksuvapautuksen saaneiden lasten osuus on alhainen, sillä esimerkiksi Terveysten ja hyvinvoinnin laitos⁵ arvioi lapsiköyhyyden koskevan noin 10 % suomalaisista lapsista. Maksuhojennuksista ja/tai maksuvapautuksista oli tiedotettu perheitä vain 80 % kunnista.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan laatu hallinto henkilöstön arvioimana

Toiminnan suunnittelussa toimijoilla oli käytössään yksikkökohtainen suunnitelma (67 %) tai palveluntuottajakohtainen suunnitelma (42 %). Perusopetuslain mukainen suunnitelma puuttui 8 % toimijoista.

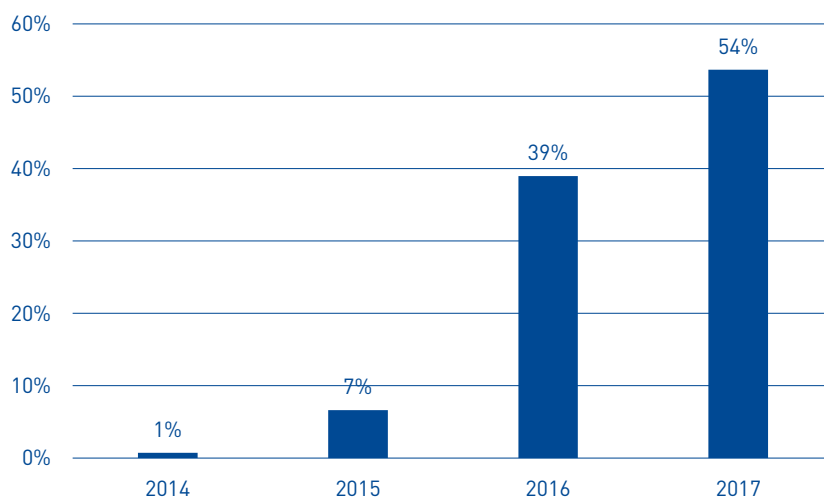
Hallinto henkilöstö arvioi toiminnan yleisen laadun suhteessa muihin arvioijaryhmiin hieman myönteisemmäksi (ka 4,23). On kuitenkin huomattava, että välipalan laadussa heidän arviionsa oli selkeästi huonompi kuin muilla ryhmillä. Ohjaajat joiden arvio oli välipalassa toiseksi huonoin arvioivat sen kuitenkin selvästi paremmaksi (ka ohjaajat 3,72 ja hallinto henkilöstö 3,25). Henkilökunnan määrässä, lapsen tarpeiden huomioinnissa, lapsiryhmän koossa ja johtamisen ja koordinoimisen toimivuudessa vastaukset noudattivat keskimäärin trendiä, jossa vastaukset olivat sitä myönteisempiä, mitä korkeammassa asemassa vastaaja oli.

5 Karvonen, Sakari & Salmi, Minna (toim.). Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpäpaperi 30/2016. Helsinki 2016. ISBN 978-952-302-741-1 (painettu), ISBN 978-952-302-742-8 (verkkojulkaisu).

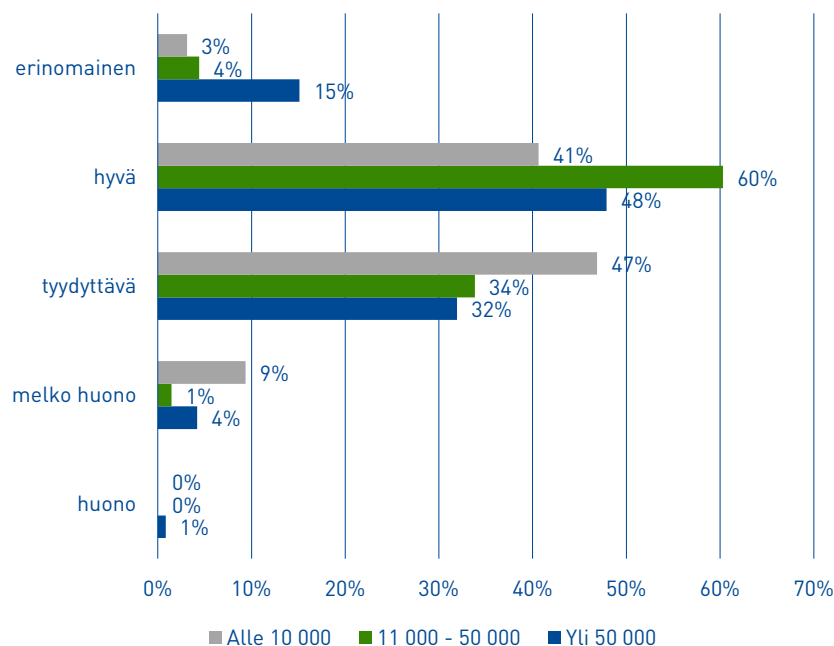
KUVIO 8. HALLINTOHENKILÖSTÖN ARVIOT AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNAN LAADUSTA JA RESURSSOINNEISTA KESKIARVOINA. VASTAUKSET ANNETTIIN ASTEIKKOLA 1=HUONO, 2=MELKO HUONO, 3=TYDYTTÄVÄ, 4=HYVÄ JA 5=ERINOMAINEN. N= 223

Aamu- ja iltapäivätoimintaa johtavilta ja koordinoivilta henkilöiltä kysyttiin, arvioidaanko toimintaa säännöllisesti joko kunnan tai palvelunjärjestäjän toimesta. Vastaajista 68 % ilmoitti toimintaa arvioitavan säännöllisesti. Tämän lisäksi kysyttiin vuotta, jolloin edellinen arviointi on tehty. Vastaukset vaihtelivat vuoden 2014 ja 2017 välillä painottuen kuitenkin selkeästi vuosiin 2016-2017.

KUVIO 9. TOIMINNAN ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN VIIMEISIMMÄN ARVIOINTIVUODEN MUKAAN. (N=136)

Arvioitaessa aamu- ja iltpäivätoiminnan yleistä laatua lähes kaikki vastaajista kokivat sen hyväksi tai erinomaiseksi. Vain 2 % koki toiminnan yleisen laadun olevan tyydyttävä. Toiminnan laatua arvioitiin myös tilojen toimivuuden kautta. Yleisesti johtajat ja koordinoinnista vastaavat arvioivat, että tilojen toimivuus on joko hyvällä tai tyydyttävällä tasolla. Eroavuuksia näiden kahden ryhmän arviointien välillä näkyi jonkin verran. Toimintaa koordinoivat henkilöt arvioivat tilojen toimivuuden aika tasaisesti joko hyväksi (43 %) tai tyydyttäväksi (42 %). Sen sijaan johtajat kokivat tilojen toimivuuden enemmän hyväksi (55 %) kuin tyydyttäväksi (30 %). Eroja tyytyväisyydessä oli myös kuntakoon mukaan. Kriittisimpiä tiloja kohtaan olivat pienten kuntien vastaajat.

KUVIO 10. TILOJEN TOIMIVUUS ERI KOKOISISSA KUNNISSA HALLINTOHENKILÖSTÖN ARVIOIMANA.

Kysyttäessä millaisena aamu- ja iltpäivätoimintaa johtavat ja koordinoivat henkilöt näkevät lapsen tarpeiden huomioimisen vastauksista reilusti yli puolet sijoittuvat vaihtoehtoon hyvä. Myös heidän arvionsa välipalan laadusta oli keskimäärin hyvä.

Tulokset osoittavat mielenkiintoisen eron vastauksissa. Lapsen tarpeista huolehtimisesta erinomaisen arvion antoi 28 % niistä vastaajista, joiden kunnassa ei toteutettu säännöllistä arviointia. Vastaava luku säännöllisen arvioinnin kunnissa oli 16 %. Samantyyppinen ero näkyy myös välipalan laadun arvioinnissa. Vastaajat, joiden kunnissa ei toteutettu säännöllistä toiminnan arviointia arvioivat välipalan laatua myönteisemmin.

Sen sijaan välipalan laadussa tulos oli päinvastainen. Kunnissa, joissa toteutettiin säännöllistä arviointia, määriteltiin useammassa tapauksessa välipalan laaduksi erinomainen (19 %). Sen sijaan hyväksi välipalan laadun arvioi 57 % niistä kunnista, joissa säännöllistä arviointia toteutettiin. Kaiken kaikkiaan kuitenkin kunnissa, joissa säännöllistä arviointia ei toteutettu arvioitiin välipalan laatu myönteisemmin.

Hallinto henkilöstön toiveet ja ehdotukset aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämiseksi

Vastaajilla oli mahdollisuus vastata avoimella lomakkeella siihen, miten heidän mielestään aamu- ja iltapäivätoimintaa tulisi kehittää kansallisesti. Kyselyyn osallistui yhteensä 223 toimintaa johtavaa tai koordinoivaa henkilöä. Heistä 120 jätti avoimen vastauksen koskien toiminnan kansallista kehittämistä.

Enemmän resursseja toiminnan järjestämiseen ja henkilöstöön. Lisää laatua paikallisella yhteistyöllä. Selkeitä linjauksia ja ohjeita toiminnan järjestämiseksi.

Hallinto henkilöstö toivoi lisää korvamerkittyjä resursseja palkkaukseen, toiminnan järjestämiseen sekä toiminnan laajentamiseen sekä toiminta-aikojen pidentämiseen (50 mainintaa, 42 % vastanneista). Aamu- ja iltapäivätoiminta nähtiin tärkeäksi järjestää kaikille sitä tarvitseville. Lisäksi esille nostettiin myös tarve myöntää paikka toimintaan nopealla aikavälillä silloin, jos sille on olemassa sosiaaliset perusteet. Näiden avulla haluttiin lisätä perheiden hyvinvointia. Myös pidempien sopimusten palveluntuottajan kanssa koettiin parantavan ammattitaitoisemman henkilökunnan saantia. Ohjaajien pieni palkka nähtiin heijastuvan myös huonompana työssä viihtymisenä. Kuten ohjaajien ja heidän esimiestensä vastauksissa, myös hallinto henkilöstö näki koulutuksien nostavan aamu- ja iltapäivätoiminnan arvostusta. Valtakunnallisten koulutusmahdollisuuksien avulla uskottiin paitsi parantavana ammattitaitoa myös tukevan yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

Vastaajat toivoivat lisää yhteistyötä eri verkostojen kanssa, jotta toiminnan laatu voitaisiin turvata (25 mainintaa, 21 % vastanneista). Yhteisöllisyys ja hyvien käytäntöjen jakaminen nähtiin olevan yhteistyön hyötyinä. Osapuolina tässä yhteistyössä esitettiin monia eri toimijoita kuten kunnat, varhaiskasvatus, nuorisotoimi, liikuntatoimi, kulttuuritoimi, kolmas sektori ja liikuntaseurat. Aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteistyön lisääminen etenkin varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa nähtiin mahdollisuutena huomioida paremmin lapsen yksilöllisyys. Toisaalta yhteistyö opettajankoulutuksen kanssa nähtiin lisäävän tietoisuutta jo koulutusvaiheessa siitä, mitä aamu- ja iltapäivätoiminta on.

Vastaajat toivoivat yhteisiä suuntaviivoja toiminnan järjestämiseen, jotta myös tasa-arvoisuus toteutuisi eri yksiköiden välillä (37 mainintaa, 31 % vastanneista). Ryhmäkokoon, sisältöihin ja ohjaajien pätevyyyteen toivottiin yhtenäisiä linjauksia, joissa huomioitaisiin myös tukea tarvitsevat lapset. Myös tilat, toiminta-ajat ja maksukäytännöt koettiin vaihtelevaksi ja siihen esitettiin yhteistä linjausta. Lisäksi selkeyttä toivottiin aamu- ja iltapäivätoiminnan, koulun ja harrastustoiminnan välille, joiden toimintaa säätelemään esitettiin muun muassa opetussuunnitelmaa. Aamu- ja iltapäivätoiminta nähtiin vastauksissa osana lapsen polkua varhaiskasvatuksesta koulumaailmaan, jonka toiminta on turvattava lakisääteisesti. Useissa toiveissa nostettiin esille lapsilähtöisen toiminnan suunnittelun merkitys.

Yhteenveto työryhmän kyselyjen tuloksista

Sekä lasten ja vanhempien, ohjaajien ja esimiesten sekä hallinto henkilöstöön kuuluvien kyselyvastaukset kertoivat tyytyväisyydestä aamu- ja iltapäivätoimintaan. Suurin osa arvioituista osa-alueista arvioitiin laadultaan hyväksi tai erinomaiseksi. Henkilöstön osaaminen arvioitiin olevan hyvällä tasolla ja toiminnan järjestäminen sai pääosin myönteisiä arvioita.

Vastausten perusteella yli 90 % kunnista on arvioinut aamu- ja iltapäivätoiminnan laatua kahden viime vuoden aikana.

Yhteisenä huolena nousivat esille toiveet paremmista resursseista. Vaikka henkilöstön osaaminen arvioitiin hyväksi, pidettiin heidän lukumääränsä usein liian vähäisenä suhteessa lapsimäärään. Erityisesti lapset ja vanhemmat nostivat esille kiusaamisen ja yksin jäämisen ongelmat. Vanhemmat toivoivat lisää aamupäivätoimintaa sekä pitempää toiminta-aikaa iltapäiviin. Vastaavan toiveen esittivät myös ohjaajat ja heidän esimiehensä. Erityisen tuen lapsista on toiminnassa mukana vain osa ja erityisesti isompien lasten integroitumisessa aamu- ja iltapäivätoiminnan ryhmiin on ongelmia. Lisäksi aamu -ja iltapäivätoiminnalle osoitettujen, tarkoituksenmukaisten tilojen puutteet nousivat esille. Myös välipalan laatu sai kritiikkiä. Henkilöstön motivaation ja sitoutumisen kannalta huolestuttavaa on, että aamu- ja iltapäivätoiminnan yleisen arvostuksen ei koettu olevan sille kuuluvalla tasolla.

Kyselyt osoittavat, että kaikki järjestäjät eivät noudata perusopetuslakia. Osassa kunnista ei ole lain edellyttämää toimintasuunnitelmaa. Myös asiakasmaksuihin liittyvissä käytännöissä on puutteita. Kaikki kunnat eivät ole tiedottaneet mahdollisuudesta maksuvapautuksiin ja osa kunnista perii omien vastaustensa perusteella liian korkeita asiakasmaksuja.

Vastaajat haluaisivat edelleen kehittää toiminnan laatua monin eri tavoin. Henkilöstölle toivottiin tukea kiusaamisen ja lasten yksin jäämisen vähentämiseksi. Lisää yhteistyötä haluttiin tehdä paitsi perheiden, myös koulujen, kolmannen sektorin ja muiden aamu- ja iltapäivätoimintaa tarjoavien kanssa. Selkeämmät perusteet ja ohjeet toiminnalle nousivat ohjaajien, esimiesten ja hallintohenkilöstön toiveissa esille. Toiminnan paremmalla esille nostamisella arvioitiin nostettavan alan arvostusta.

4. TYÖRYHMÄN OPINTOVIERAILUJEN ANTIA

Työryhmä teki opintomatkan Tukholmaan, jossa tutustumiskohteina olivat Tukholman yliopiston opettajankoulutus, kaksi Tukholman kaupungin Fritidshem-toimipaikkaa sekä kansallinen koulutuksen kehittämismvirasto Skolverket.

Kotimaassa työryhmän jäsenet tekivät tutustumiskäynnit Helsinkiin, Ouluun, Turkuun, Kuopioon, Vaasaan ja Seinäjoelle.

Fritidshem – aamu- ja iltapäivätoiminta Ruotsissa

Ruotsalaisperheiden vanhemmilla on ollut perheen ja työn yhdistämisen tukena jo 60 vuotta Eftis, viralliselta nimeltään Fritidshem. Paikka Eftis -toimintaan taataan kaikille oppilaille esiopetusikäisestä kuudennen luokan loppuun saakka. Vanhemmat arvostavat iltapäivätoimintaa erittäin paljon ja kokevat sen tärkeäksi osaksi Ruotsin työelämän tasa-arvopolitiikkaa.

Toimintaan osallistumisprosentti on korkea. Työryhmän opintomatkakohteessa, Tukholmassa, 95 % esiopetusikäisistä 2. luokkalaisiin on päivittäisessä toiminnassa. Isommista 3-5. luokkalaisista osallistuu 80 % ja 6. luokkalaisista osallistuu päivittäin vielä noin 50 %. Toiminnan luonne muuttuu alkuopetusluokkien jälkeen lähinnä klubi- ja -harrastetoiminnaksi. Skolverket määrittääkin Fritidshem-paikkoja termillä vapaa-ajan keskus.

Päivittäinen toiminta-aika on klo 6.30–18.00. Yhteys kokonaiskoulupäivään on vahva ja Fritidshem nähdään tärkeänä osana koulun pedagogista toimintaa. Työryhmän kohteina olleissa tukholmalaiskouluissa oli määritelty koulun pedagoginen aika – klo 8.20–16.00. Aamutoiminta ennen kello 6.30–8.20 välillä oli lasten omaehtoista aikaa. Ohjaajien läsnäolo ja aamupala turvasivat hyvän päivän alun, mutta toimintaan ei kuulunut pedagogisesti suunniteltuja osia. Klo 8.20 osa lapsista siirtyi koululuokkiin oppitunneille ja ne lapset, joiden koulupäivä alkoi myöhemmin, osallistuivat ohjattuun aamupäivätoimintaa. Pedagogisesti ohjattu toiminta jatkui iltapäivällä lasten koulupäivän jälkeen aina klo 16.00 saakka, minkä jälkeen edelleen paikalla olleet lapset voivat omaehtoisesti leikkiä, puuhailla tai rauhoittua ennen kotiin lähtöä.

Fritidshem toimintaa järjestetään myös kouluvuoden loma-aikoina, yhteensä 11 kuukautta vuodessa. Asiakasmaksu on noin 1000 kr/kk ja huoltajilla on mahdollisuus tulosidonnaisiin maksualennuksiin. Toiminta perustuu vahvasti fritids-pedagogiikkaan, joka on kiinteä osa lasten koulupolkua. Toiminnan ohjaamisesta vastaavat fritidspedagog tai grundlärare nimikkeillä toimivat ammattilaiset, jotka nykyään valmistuvat samasta yliopiston tiedekunnasta kuin esi- ja perusopetuksen opettajat. Toiminnan arvostukseen liittyy vahvasti pedagogiikan jatkuva kehittyminen ja yliopistotason tutkimus.

Fritidspedagogin tai grundläraren työ on arvostettu ja haluttu ammatti. Iltapäivätoiminnan lisäksi heidän työnkuvaansa kuuluu myös musiikin, kuvataiteen tai liikunnan opettaminen esi- alkuopetuksen vuosiluokille. Osa pedagogeista toimii myös koulujen johtotehtävissä. Palkkaus on muiden opettajaryhmien palkkauksen tasolla.

Toiminnan järjestäminen ja palvelun tuottaminen ovat lähtökohdaltaan moniammatillista ja ylisektoraalista. Fritids-pedagogiikka on keskeinen osa Ruotsin kansallista opetussuunnitelmaa, ja se otetaan huomioon esiopetuksen ja perusopetuksen rinnalla muun muassa tarkentavassa tietotekniikan suunnitelmassa. Toiminta on kiinteästi osa kouluyhteisöä, opetus ja iltapäivätoiminta ovat samanarvoisia keskenään.

Toiminnalla on omat tilat ja välineistönsä koulujen yhteydessä tai välittömässä läheisyydessä, mikä on palvelun tuottamisen ja työntekijöiden kannalta myös selkeä arvostuksen osoitus kunnilta. Leikkipuistot ja koulujen piha-alueet ovat yhteisessä käytössä myös järjestöjen ja nuorisotoimen kanssa. Asiakaslähtöisyys korostuu huoltajakeskusteluissa, joita pidetään yhdessä Fritidshem ammattilaisten ja luokanopettajan kanssa. Myös lapsi on keskusteluissa mukana.

Yksi merkittävä ero verrattuna suomalaiseen aamu- ja iltapäivätoimintaan huoltajien arjen kannalta on loma-ajoissa – Ruotsissa Fritidshem on Suomesta poiketen auki myös kesäkuukausina ja muilla vapailla, joskin paikoin suppeampana. Lasten pitkän loman aikana taattua ja mielekkääksi suunniteltua toimintaa on siis silloinkin, kun vanhempien on oltava työssä.

Skolverket ohjaa Fritidshem toimintaa ja toiminnan arviointi on osa kansallista arviointia.

Työryhmän jäsenten kokemuksia kotimaisista vierailuista

Työryhmän kotimaisista aamu- ja iltapäivätoiminnan tutustumiskohteista yksi oli uusi, toimintaansa aloitteleva yksikkö ja muut (6) vakiintuneita toimipisteitä. Kussakin toimipisteessä toimi useampia aamu- ja iltapäivätoiminnan ryhmiä. Vierailujen aikana työryhmän jäsenet havainnoivat toimintaa, tiloja ja välineitä sekä keskustelivat aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien kanssa.

Kohteena olleissa toimipisteissä oli sekä kunnan, että ostopalvelutoimintana järjestettyä iltapäivätoimintaa. Yhdessäkään kohteessa ei vielä tarjottu aamutoimintaa, yhdessä kohteessa se aiottiin aloittaa seuraavana vuonna. Ohjaajilla oli jokin alalle soveltuva koulutus, mutta täydennyskoulutusmahdollisuudet olivat heidän mukaansa vähäisiä.

Vierailukohteiden ohjaajat kokivat työnsä positiivisena ja tärkeänä sekä kertoivat saavansa myönteistä palautetta lapsilta ja vanhemmilta. He myös kertoivat puutteista ja kehittämistarpeista. Yleinen puute oli tarkoituksenmukaisten, toiminnalle varattujen tilojen puute. Käytävissä oleva tilat saattoivat vaihtua päivittäin tai ne sijaitsivat käytävillä, kellareissa ja ne olivat epäviihtyisiä ja meluisia. Uudessa koulussa toimivilla ryhmillä oli runsaasti tilaa käytettävissään, mutta tilanne muuttuu koulun täytyessä tulevina vuosina. Heikkojen tilaratkaisujen vuoksi myös välineistön säilyttäminen ja käyttö on usein hankalaa. Välinekaapit saattavat sijaita kaukana tiloista ja tilaan säilyttämiselle oli vähän. Lasten leikkien ja muun työskentelyn tuotoksia ei voida säilyttää tai laittaa esille. Työryhmän jäsenten havainnot tukivat ohjaajien kertomaa. Tilaratkaisujen väliaikaisuus välittyi toimintaan.

Toiminnan sisällön osalta esille nousi tukea tarvitsevien lasten tarpeisiin vastaamisen haasteet sekä muita osallistujia vanhempien erityisen tuen piirissä olevien lasten toiminnan mielekäs järjestäminen. Tieto lasten kohtaamisen ja motivoinnin keinoista ei ohjaajien mukaan kulje riittävän hyvin koulun, aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä vanhempien välillä. Syyksi tähän nähtiin

aikapula. Vierailukohteissa ei myöskään ollut mietittyjä toimintamalleja tarvittavan yhteistyön toteuttamiseen. Vierailuilla kävi ilmi, etteivät ohjaajat tunne kovin hyvin aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteita tai sen pohjalta laadittavaa paikallista suunnitelmaa. Esille nousi myös uskonnon harjoittamiseen liittyvien käytäntöjen kysymyksiä. Erityisen tuen piirissä olevien lasten turvallisen ja tavoitteiden mukaisen toiminnan tuottamisessa oli puutteita.

Työryhmän vierailukohteissa kuvastui halu järjestää lapsille hyvää aamu- ja iltapäivätoimintaa. Esille nousi myös ohjaajien kokemus vähäisestä arvostuksesta. Kunnat ja kunnan valitsemat palveluntuottajat olivat pyrkineet vastaamaan alueen vanhempien esittämiin tarpeisiin ja järjestämään aamu- ja iltapäivätoimintaa sitä tarvitseville lapsille. Ryhmien muodostamisessa oli mietitty myös tukea tarvitsevia lapsia. Ohjaajat toivoivat kuitenkin rehtoreiden ja opettajien asennemuutosta. Vähättelevä asenne aamu- ja iltapäivätoimintaan kohtaan näkyi ohjaajien mielestä muun muassa tilaratkaisuissa sekä heikossa tiedon kulussa ja vaikeutti tarkoituksen mukaista toiminnan järjestämistä.

5. TYÖRYHMÄN JOHTOPÄÄTÖKSET JA EHDOTUKSET

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta on lapsille ja perheille tärkeä palvelu. Työryhmän kyselyt tavoittivat laajan joukon lapsia ja vanhempia sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan parissa työskenteleviä ammattilaisia. Jokainen vastaajajoukko arvioi toiminnan laadun olevan pääosin hyvää. Kyselyvastaukset sekä työryhmän havainnot suomalaisista käytännöistä nostivat kuitenkin esille useita kehittämisen kohteita. Opintokäynti Ruotsiin osoitti, että pitkäkestoinen kansallinen yhteistyö voi luoda aidosti lasten hyvinvointia edistävän toimintamallin ja toimintakulttuurin.

Kyselyjen hyvät arviot ovat arvokasta tietoa, ne kertovat asioista, joita ei ole tarpeen muuttaa tai joihin ei kohdistu välittömiä kehittämistarpeita. Tällainen on muun muassa paikallinen toiminnan arviointi. Useimmissa kunnissa toimintaa arvioidaan säännöllisesti ja viimeisimmät arvioinnit ovat tuoreita. On luultavaa, että arvioinnin toteuttamisessa on edelleen kehitettävää, mutta suurta kansallista kehittämistarvetta tulokset eivät tässä suhteessa viestitä. Toinen hyväksi arvioitu osa-alue oli ohjaajien osaaminen. Alalla toimivilla ohjaajilla näyttää kyselyjen perusteella antavan hyvät perusvalmiudet arjen toimintaan. Lasten ja vanhempien kyselyvastauksissa nousi kuitenkin hyvän yleisarvioin ohella vahvasti esille lasten yksinäisyyteen ja kiusaamiseen liittyvät ongelmat. Koska kyseessä ovat tärkeät lasten hyvinvoinnin riskit, esittää työryhmä myös henkilöstön osaamiseen liittyviä toimenpiteitä.

Työryhmä on ehdotuksia laatiessaan ottanut huomioon myös Opetushallituksen aiemmin kokoaman tiedon sekä hyödyntänyt aiheeseen liittyvää tutkimusta⁶.

Seuraavaan on koottu työryhmän keskeiset aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämiskohteet, toimenpide-ehdotukset sekä lyhyet perustelut:

1. UUDISTETAAN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNAN PERUSTEET

Aamu- ja iltapäivätoimintaa tulee kehittää osana varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen jatkumoa. Jatkumon muita osia on kehitetty uudistamalla niiden perusteet. Aamu- ja iltapäivätoimintaa ohjaa kuitenkin vuonna 2010 voimaan astunut perusteasiakirja, mikä on laadittu perustuen vuoden 2004 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Yhdenmukaiset perusteet edistävät koulun sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteistyötä ja yhteisen toimintakulttuurin kehittämistä.

Voimassa oleva aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteasiakirja ei ole laadultaan riittävän selkeä ohjaamaan toiminnan kehittämistä. Alan ammattilaiset nostivat työryhmän kyselyjen vastauksissa vahvasti esille selkeiden linjausten tarpeen yhdenvertaisten palvelujen luomiseksi.

Perusteita uudistettaessa tulisi erityisesti pohtia kasvun ja oppimisen tuen jatkumoa. Erityisen tuen piirissä olevat lapset ovat perusopetuslain mukaan oikeutettuja aamu- ja iltapäivätoimintaan. Nykyiset perusteet eivät kuvaa riittävän selkeästi, miten tuen piirissä olevien lasten palvelut tulisi toteuttaa ja miten yhteistyö perusopetuksen kanssa järjestää. Uudistet-

6 Esimerkiksi Strandell, H. 2012. Lapset iltapäivätoiminnassa. Koululaisten valvottu vapaa-aika. Helsinki, Gaudeamus.

tavissa aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa voitaisiin myös ottaa aiempaa vahvemmin esille kiusaamista ja yksinäisyyttä ehkäisevän toimintakulttuurin kehittäminen.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden uudistamisen yhteydessä tulee myös arvioida ja toteuttaa mahdolliset muutostarpeet perusopetuksen perusteisiin.

2. ALOITETAAN KOULUPÄIVÄÄN LIITTYVIEN PALVELUIDEN UUDISTAMISEN KOKEILU

Useilla pienillä kunnilla ja kaupunkien harvaan asutuilla alueilla on vaikea järjestää aamu- ja iltapäivätoimintaa lapsimäärän vähäisyyden vuoksi. Samoin esiopetuksen ja koululaisten kuljetusten odottamisajan turvallisuudessa on puutteita. Lisäksi esiopetusikäisten esiopetustuntien lisäksi tarvitseman varhaiskasvatuksen järjestäminen on vaikeaa. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyön yleistymisen vuoksi on muodostunut tarve organisoida koulun pienille oppilaille yhteisiä, turvallisen aamun ja iltapäivän tarjoavia ratkaisuja. Tällaiset yhteiset ratkaisut voivat samalla palvella laajemminkin koululaisten turvallisuutta ja tarjota mielekästä vapaa-ajan toimintaa alueilla, joissa sitä on vähän. Yksin pärjääminen aamu- ja iltapäivisin on riski pienten lasten hyvinvoinnille ja tasapainoiselle kehitykselle. Innostava vapaa-ajan toiminta ja harrastukset lisäävät lasten hyvinvointia ja osaamista.

Kokeilussa luotaisiin esi- ja peruskoululaisille kokonaisuuksia, jossa huolenpitoa ja valvontaa tarvitsevat lapset voisivat tulla koululle vapaamuotoiseen mutta valvottuun toimintaan ennen koulun alkua. Koulupäivän jälkeen toiminta jatkuisi ohjatun, pedagogisen ”iltapäiväklubin” merkeissä. Lapset ja huoltajat osallistuisivat toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen. Toiminnassa hyödynnettäisiin aamu- ja iltapäivätoiminnan, peruskoulun kerhotoiminnan, varhaiskasvatuksen sekä lähiyhteisöjen eri toimijoiden resursseja. Kokeilu toteutettaisiin verkostomaisesti ja siitä saatuja kokemuksia hyödynnettäisiin kansallisessa kehittämisessä.

3. LISÄTÄÄN TÄYDENNYSKOULUTUSTARJONTAA

Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien täydennyskoulutuksen mahdollisuudet ovat puutteellisia. Ohjaajien ajantasainen osaaminen sekä motivaatio ovat tärkeitä, sillä lapset ovat aamu- ja iltapäivätoiminnassa usein yhtä pitkään kuin koulun oppitunneilla. Tarvitaan mahdollisuuksia osallistua täydennyskoulutukseen, verkostoitumiseen ja hyvien käytäntöjen levittämiseen. Valtio tukee opetustoimen henkilöstön lyhytkestoista ja pitkäkestoista täydennyskoulutusta. Täydennyskoulutuksen osalta pyritään lisäämään aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilöstölle maksuttomia täydennyskoulutusmahdollisuuksia eri puolilla Suomea. Erityisesti koulutusta tarvitaan tukea tarvitsevien lasten ohjaamisessa sekä kiusaamisen ja yksinäisyyden havaitsemisessa ja näihin puuttumisessa. Koulutus voi olla myös yhteistä opetushenkilöstön kanssa.

4. OPETUSHALLITUS JATKAA VERKOSTOYHTEISTYÖTÄ AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNAN JÄRJESTÄJIEN KANSSA TAVOITTEELLISESTI

Aamu- ja iltapäivätoiminnalle sekä siihen läheisesti liittyvälle koulun kerhotoiminnalle on luotu kehittämisverkosto Opetushallituksen koordinoimana aiemmissa kehittämishankkeissa. Verkoston valtakunnallista toimintaa jatketaan. Valtakunnallisen toiminnan koordinaatio tukee samalla alueellista yhteistyötä. Verkostoin toimintaa jatketaan, toiminnalle asetetaan tavoitteet vuositasona sekä osoitetaan kehittämistyön edellyttämät resurssit.

Verkosto tuottaisi tietoa toiminnan kehittämiseksi ja tukisi hyvien käytäntöjen levittämistä. Verkostomainen kehittäminen auttaisi myös vahvistamaan aamu- ja iltapäivätoiminnan asemaan osana koulutuspolkua. Keskeiset kehittämisteemat verkoston toiminnassa olisivat muun muassa erityisen tuen piirissä olevien lasten osallistumismahdollisuuksien vahvistamiseksi, maksuvapautuskäytäntöjen edistämiseksi, lasten ja vanhempien osallisuuden lisäämiseksi sekä välipalojen laadun ja lepomahdollisuuksien lisäämiseksi.

5. OTETAAN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA VAHVEMMIN ESILLE KOULUJEN TILASUUNNITTELUN OHJEISSA

Perusopetuslain mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee tarjota lapsille monipuoliset mahdollisuudet osallistua ohjattuun ja virkistävään toimintaan sekä mahdollistaa lepo rauhallisessa ympäristössä. Työryhmä ehdottaa, että aamu- ja iltapäivätoiminnan tarpeet otetaan huomioon kansallisissa tilasuunnittelun ohjeissa ja informaatio-ohjauksessa.

6. SELVITETÄÄN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNAN HENKILÖSTÖN KOULUTUSTASO JA OSAAMISTARPEET SEKÄ ALALLE KIINNITTÄMISEN EHDOT

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa työskentelevien määrä on suuri. Henkilöstön koulutustausta on vaihteleva ja samalla myös heidän tietopohjansa on hajanainen. Alalle kiinnittyminen on heikkoa ja vaihtuvuus melko suurta. Suomessa ei kuitenkaan ole kansallista koottua tietoa alalla toimivien koulutustaustasta tai heidän itsensä kokemista koulutustarpeista. Toimintaympäristön muuttuessa alan osaamistarpeet muuttuvat. Ruotsissa aamu- ja iltapäivätoiminnan pedagoginen laatu on noussut henkilöstön koulutusastetta nostamalla. Tällä hetkellä alalle valmistuvilla on korkeakoulututkinto. Tämä on mahdollistanut ohjaajien osaamisen hyödyntämisen koulupäivän aikana.

Perustetaan työryhmä selvittämään henkilöstön koulutustausta sekä arvioimaan henkilöstön osaamista suhteessa aamu- ja iltapäivätoiminnalle asetettuihin tavoitteisiin. Työryhmä laatii myös esityksen koulutukseen liittyvistä kehittämistarpeista sekä alalle kiinnittämisen edistämisestä.

LIITTEET

LIITE 1 Kysely lapsille ja heidän huoltajilleen

Aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittäminen

Tämä kysely on tarkoitettu aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuville lapsille ja heidän huoltajille. KYSELYYN VASTAUSAIKA PÄÄTTY Y 14.1.2018.

Vastaajan taustatiedot

Vastaajan postinumero
postinumero: _____

Lapsen sukupuoli: tyttö/ poika/ muu/ en halua sanoa

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea lasten hyvinvointia ja osallisuuden kokemuksia. Mieti yhdessä lapsesi kanssa seuraavia kysymyksiä.

Siirrä osiointi kohtaan, joka parhaiten kuvaa lapsesi mielipidettä.

Minulla on ryhmässä tarpeeksi kavereita.

Ei 1 2 3 4 5 Kyllä
__ En tiedä

Voin luottaa siihen, että minut otetaan mukaan leikkeihin ja toimintaan.

Ei 1 2 3 4 5 Kyllä
__ En tiedä

Ohjaajat pitävät huolta siitä, että kukaan ei jää (tahtomattaan) yksin.

Ei 1 2 3 4 5 Kyllä
__ En tiedä

Toivoisin, että aamu- ja iltapäivätoiminnassa olisi enemmän aikaa ja mahdollisuuksia tehdä asioita yksin.

Ei 1 2 3 4 5 Kyllä
__ En tiedä

Tunnen, että moni ryhmäläinen pitää minusta.

Ei 1 2 3 4 5 Kyllä
__ En tiedä

Uskallan sanoa, mitä ajattelen tai miltä minusta tuntuu.

Ei 1 2 3 4 5 Kyllä
__ En tiedä

Joskus minusta tuntuu siltä kuin olisi ryhmässäni näkymätön.

Ei 1 2 3 4 5 Kyllä

__ En tiedä

Uskon, että ohjaaja huomaavat, jos minusta tuntuu jostakin syystä pahalta.

Ei 1 2 3 4 5 Kyllä

__ En tiedä

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa on kivaa.

Ei 1 2 3 4 5 Kyllä

__ En tiedä

Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen kunnassanne.

Seuraavat kysymykset ovat tarkoitettu huoltajan vastattavaksi.

Arvioi aamu- ja iltapäivätoiminnan yleistä laatua kokemuksenne mukaan:
erinomainen/ hyvä/ tyydyttävä/ melko huono/ huono

Arvioi syksyllä 2017 toteutunutta aamu- ja iltapäivätoimintaa seuraavilla osa-alueilla:
1=huono 2=melko huono 3=tyydyttävä 4=hyvä 5=erinomainen 6=en osaa sanoa

- b. aamu- ja iltapäivätoiminnan käytössä olevat tilojen toimivuus
- c. lapsiryhmää ohjaavan henkilökunnan osaaminen
- d. lapsiryhmää ohjaavan henkilökunnan määrä
- e. lapsiryhmien koko suhteessa tavoitteisiin
- f. yksittäisen lapsen tarpeiden huomioiminen
- g. huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön laatu
- h. aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisen yhteistyön sujuvuus
- i. toiminnan monipuolisuus
- j. välipalan laatu

Arvioiko kunta / palvelunjärjestäjä aamu- ja iltapäivätoimintaa säännöllisesti?:
Kyllä/ Ei

Miten aamu- ja iltapäivätoimintaa tulisi tulevaisuudessa kehittää?

Mitkä mielestäsi ovat asioita, joilla lasten hyvinvointia ja osallisuutta voitaisiin aamu- ja iltapäivätoiminnan arjessa vahvistaa?

LIITE 2 Kysely ohjaajille ja heidän esimiehilleen

Aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittäminen

Tämä kysely on tarkoitettu aamu- ja iltapäivätoiminnassa työskenteleville ohjaajille ja heidän esimiehilleen. KYSELYYN VASTAUSAIKA PÄÄTTYY 14.1.2018.

Vastaajan taustatiedot

Kunnan koko:

alle 10 000 asukasta/ noin 11 000 - 50 000 asukasta/ yli 50 000 asukasta

Kunnan postinumero:

Postinumero _____

Valitse seuraavista sinulle sopivin:

Työskentelen aamu- ja iltapäivätoiminnassa ohjaajana

Työskentelen aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien esimiehenä

Aamu- ja iltapäivätoiminnan laatu

Arvioi aamu- ja iltapäivätoiminnan yleistä laatua kokemuksesi mukaan:

erinomainen/ hyvä/ tyydyttävä/ melko huono/ huono

Arvioi syksyllä 2017 toteutunutta aamu- ja iltapäivätoimintaa seuraavilla osa-alueilla:

1=huono 2=melko huono 3=tyydyttävä 4=hyvä 5=erinomainen 6=en osaa sanoa

- a. aamu- ja iltapäivätoiminnan johtamisen ja koordinoinnin toimivuus kunnassanne
- b. aamu- ja iltapäivätoiminnan käytössä olevat tilojen toimivuus
- c. lapsiryhmää ohjaavan henkilökunnan osaaminen
- d. lapsiryhmää ohjaavan henkilökunnan määrä
- e. lapsiryhmien koko suhteessa tavoitteisiin
- f. yksittäisen lapsen tarpeiden huomioiminen
- g. huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön laatu
- h. aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisen yhteistyön sujuvuus
- i. toiminnan monipuolisuus
- j. välipalan laatu

Arvioiko kunta / palvelunjärjestäjä aamu- ja iltapäivätoimintaa säännöllisesti?

Kyllä/ Ei

Miten aamu- ja iltapäivätoimintaa tulisi kunnassanne tulevaisuudessa kehittää?

Miten aamu- ja iltapäivätoimintaa tulisi kansallisesti tulevaisuudessa kehittää?

LIITE 3 Kysely toiminnan järjestäjille

Aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittäminen

Kysely toiminnan järjestäjille

Tämä kysely on tarkoitettu kunnan aamu- ja iltapäivätoimintaa johtaville ja koordinoiville henkilöille. KYSELYYN VASTAUSAIKA PÄÄTTYY 14.1.2018.

Vastaajan taustatiedot

Kunnan koko: alle 10 000 asukasta/ noin 11 000 - 50 000 asukasta/ yli 50 000 asukasta

Kunnan postinumero

Postinumero: _____

Valitse seuraavista sinulle sopivin:

Johdan kunnan aamu- ja iltapäivätoimintaa/ Suunnittelen ja koordinoin kunnan iltapäivätoimintaa

Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen kunnassanne

Järjestetäänkö kunnassanne aamupäivätoimintaa: Kyllä/ Ei

Järjestetäänkö kunnassanne iltapäivätoimintaa: Kyllä/ Ei

Milloin toiminta alkaa aamupäivällä: klo 7.00/ klo 7.30/ klo 8.00/ klo 8.30

Milloin toiminta loppuu iltapäivällä: klo 15.30/ klo 16.00/ klo 16.30/ klo 17.00

Kuka tuottaa palvelut kunnassanne?:

kokonaan omana toimintana/ osin kunnan omana palveluna ja osin muun palveluntuottajan toteuttamana/ kokonaan muun palveluntuottajan tuottamana

Asiakasmaksut

Alin peritty lapsikohtainen asiakasmaksu syksyllä 2017?

Ylin peritty lapsikohtainen asiakasmaksu syksyllä 2017?

Syyskuussa 2017 maksuvapautettuna oli lapsia yhteensä (arvio, jos tarkkaa tietoa ei ole)

Onko kunnassanne perheitä tiedotettu mahdollisuudesta asiakasmaksuhuojennuksesta tai maksuvapautukseen, jos niin miten?

Kyllä/ Ei

Aamu- ja iltapäivätoiminnan laatu

Arvioi aamu- ja iltapäivätoiminnan laatua kunnassanne: erinomainen/ hyvä/ tyydyttävä/ melko huono/ huono

Arvioi syksyllä 2017 toteutunutta aamu- ja iltapäivätoimintaa seuraavilla osa-alueilla:
1=huono 2=melko huono 3=tyydyttävä 4=hyvä 5=erinomainen 6=en osaa sanoa

- a. aamu- ja iltapäivätoiminnan johtamisen ja koordinoinnin toimivuus kunnassanne
- b. aamu- ja iltapäivätoiminnan käytössä olevat tilojen toimivuus
- c. lapsiryhmää ohjaavan henkilökunnan osaaminen
- d. lapsiryhmää ohjaavan henkilökunnan määrä
- e. lapsiryhmien koko suhteessa tavoitteisiin
- f. yksittäisen lapsen tarpeiden huomioiminen
- g. huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön laatu
- h. aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisen yhteistyön sujuvuus
- i. toiminnan monipuolisuus
- j. välipalan laatu

Minä vuonna kunnassanne on laadittu viimeksi aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma?

2011/ 2012/ 2013/ 2014/ 2015/ 2016/ 2017

Onko aamu- ja iltapäivätoiminnan toimijoilla:

yksikkökohtainen suunnitelma/ palveluntuottajakohtainen suunnitelma/ ei ole omaa suunnitelmaa/ en osaa sanoa

Arvioiko kunta / palvelunjärjestäjä aamu- ja iltapäivätoimintaa säännöllisesti?

Kyllä/ Ei

Miten aamu- ja iltapäivätoimintaa tulisi kunnassanne tulevaisuudessa kehittää?

Miten aamu- ja iltapäivätoimintaa tulisi kansallisesti tulevaisuudessa kehittää?

Verkkajulkaisu
ISBN 978-952-13-6509-6
ISSN 1798-8926